

TOIMINNAHOJAUKSEN JA VERTAISRYHMÄTOIMINNAN
MERKITYS SÄRÖPERHEELLE TUEKSI -PROJEKTIN
VAPAAEHTOISTOIMIJOILLE

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Sosionomi
Sosiaalipedagoginen aikuistyö
Opinnäytetyö
Kevät 2011
Anniina Lampinen
Niina Kumpulainen

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaaliala

KUMPULAINEN, NIINA & LAMPINEN, ANNIINA:
Toiminnanohjauksen ja vertaisryhmätoiminnan merkitys Säröperheelle tueksi -
projektin vapaaehtoistoimijoille

Sosiaalipedagoginen aikuistyö

Kevät 2011

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyössämme tutkimme Säröperheelle tueksi - projektin vapaaehtoisten ryhmää, johon kuuluu 10 vapaaehtoista. Tavoitteena oli saada tietoa projektin vapaaehtoisilta heidän kokemuksistaan vapaaehtoistoiminnasta.

Tutkimuksen kohdejoukkona oli ensimmäiseksi vapaaehtoistoimintaan perehdytetty vapaaehtoistoimijoiden ryhmä. Tutkimusaineisto kerättiin kyselylomakkeen avulla ja vastauksia saatiin takaisin viideltä.

Kyselytutkimuksen tarkoituksena oli selvittää vapaaehtoisten omia kokemuksia vapaaehtoistoiminnasta, vertaisryhmätoiminnasta ja toiminnanohjauksesta. Miten he ovat kokeneet saaneensa tukea perheiden kanssa toimimiseen? Kuinka he ovat kokeneet toiminnanohjaukset ja perehdytyksen hyödyn vapaaehtoistoiminnassa? Mikä merkitys vapaaehtoiselle on ollut vertaisryhmätoiminnasta? Miten näitä voitaisiin kehittää tulevaisuudessa?

Kehittämisehdotuksia saatiin paljon. Toivomme sen auttavan Säröperheelle tueksi- projektia sekä vievän eteenpäin suunnittelua ja kehittämistyötä.

Avainsanat: vapaaehtoinen, vapaaehtoistoiminta, vertaisryhmätoiminta, toiminnanohjaus

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

KUMPULAINEN NIINA, LAMPINEN ANNIINA:

The guidance of voluntary and peer group actions on Säröperheelle- tueksi project

Bachelor's Thesis in Social pedagogy for work with adults
64 pages, 10 appendices

Spring 2011

ABSTRACT

In this final thesis we research the volunteers in Säröperhe tueksi-project. There are ten people with voluntary participation in the Säröperhe-tueksi project. The aim was to get information about the volunteers and their experiences in this project. It is important that it is also support of voluntary people wellbeing.

The research target group was the first voluntary group who have received introduction on voluntary work in autumn 2009. We collected the resource material with a questionnaire and we received the answers from five respondents.

We want to know how volunteers feel about the voluntary work, the peer group action and its supervision in Säröperhe tueksi-project. How did they feel that they received support for working with families? How they have experienced the operations management and orientation to the benefits of voluntary activities? What significance to the volunteer has had the peer group? How these could be developed in the future?

Development ideas were a lot. We hope the results of this thesis will help support the Säröperhe-project and will develop voluntary work further in the future.

Keywords: volunteer, volunteering, peer group, supervision

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	VAPAAEHTOISTOIMINTA	2
2.1	Vapaaehtoistoiminnan käsite	2
2.2	Vapaaehtoistoiminnan ohjaus	4
2.3	Vapaaehtoistoiminta sosiaalipedagogisesta näkökulmasta	6
3	VERTAISRYHMÄTOIMINTA	8
3.1	Vertaisryhmän käsite	8
3.2	Tuki- ja oma-apuryhmät	10
3.3	Vaikeiden asioiden kohtaaminen yhdessä	11
4	SÄRÖPERHEELLE TUEKSI – PROJEKTI	12
5	AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA JA PROJEKTEJA VAPAAEHTOISTOIMINNASTA	15
5.1	Aikaisempia lapsiperhe-projekteja	16
5.2	Vapaaehtoistojoiden sitoutumisen- tutkimus	17
6	TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS	18
6.1	Tutkimuksen aikataulu	18
6.2	Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset	19
6.3	Tutkimusmenetelmä	20
6.4	Kohdejoukko	21
6.5	Aineistonkeruumenetelmä	22
7	TUTKIMUSAINEISTON ANALYSOINTI	24
7.1	Sisällön analyysi	25
7.2	Ylä- ja alaluokkien muodostuminen aineistosta	26
8	TULOKSET	27
8.1	Kokemuksia perehdytyksestä ja toiminnanohjauksesta	27
8.2	Toiminnanohjaajilta saatu tuki	29
8.3	Vertaisryhmätoiminnan merkitys	30
9	JOHTOPÄÄTÖKSET	31
10	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	33
10.1	Tutkimuksen eettisyys	33
10.2	Tutkimuksen luotettavuus	34

11 POHDINTA	37
LÄHTEET	43
LIITTEET	47

1 JOHDANTO

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry (2005) linjaa vapaaehtoistoiminnan olevan yksittäisten ihmisten hyväksi tehtyä toimintaa, josta ei saa rahallista korvausta. Se on myös toimintaa, jota tehdään ilman pakkoa ja jota ei pidetä velvollisuutena perhettä tai sukua kohtaan. Vapaaehtoistoiminta on ihmisten keskinäistä tukea, toisen auttamista sekä yhteiskunnallista osallistumista. Opinnäytetyössämme vapaaehtoistoiminta on yksi keskeisistä käsitteistä.

Toinen keskeinen käsite opinnäytetyössämme on vertaisryhmätoiminta. Vertais- tuki -käsitteeseen kuuluu sekä tukihenkilö- että vertaisryhmätoimintaa. Vertaisryhmän tarkoituksena on jakaa yhdessä kokemuksia ryhmän jäsenten kesken, joiden jäsenet ovat kaikki samankaltaisessa elämäntilanteessa. Vertaisuudessa korostuu siis toisen tunteisiin eläytyminen eli empaattisuus. Vertaistuessa annetaan toiselle hänen tarvitsemaansa tukea, vaikka vain olemalla hiljaa. (Areena 2008, 8).

Toimeksiantajanamme toimii Säröperheelle tueksi- projekti. Projekti on Lahden diakoniasäätiön ja Lahden ensi- ja turvakoti ry:n yhteinen hanke. Hankkeen tarkoituksena on tarjota vapaaehtoisvoimin vauva- ja pikkulapsiperheille tukea arjessa jaksamiseen. Tarkoituksena ei ole korvata ammatillista apua, vaan antaa perheille vapaaehtoisvoimin toteutettavaa sisältöä elämään: lastenhoitoapua, yhdessäoloa ja ystävyyttä. (Säröperhe-projekti 2011.) On tärkeää, että muistetaan myös vapaaehtoisen jaksaminen ja otetaan huomioon vapaaehtoisen hyvinvointi. Vapaaehtoisen ei tulisi koskaan olla korvaamassa ammattilaista.

Kiinnostus opinnäytetyön aiheeseen syntyi omasta osallisuudestamme Säröperheelle tueksi – projektin vapaaehtoistoimintaan. Halusimme tuottaa tietoa, joka auttaa projektin kehittämisessä. Työn ajankohtaisuus selittyy vapaaehtoistoiminnan juhlavuodella. Euroopan neuvosto on nimennyt vuoden 2011 aktiivista kansalaisuutta edistävän vapaaehtoistyön Euroopan teemavuodeksi. Teemavuodella tuodaan esiin vapaaehtoistoimintaa aktiivisen kansalaisuuden yhtenä ulottuvuutena. (Kansalaisareena ry. 2011)

Tutkimuksen tavoitteena on kuvata, minkälaisia kokemuksia vapaaehtoistoimijoilla on toiminnanohjauksesta ja vertaisryhmätoiminnasta Säröperheelle tueksi - projektissa sekä sitä, minkälaisia toiveita ja kehittämissuhteita vapaaehtoistoimijoilla on. Tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa toiminnanohjaajille tietoa, jota voidaan hyödyntää projektin suunnittelussa ja kehittämisessä.

2 VAPAAEHTOISTOIMINTA

Tässä luvussa avaamme vapaaehtoistoiminnan käsitettä. Esittelemme myös vapaaehtoistoimintaa sosiaalipedagogisesta näkökulmasta sekä kerromme hyvästä vapaaehtoistoiminnan ohjauksesta.

2.1 Vapaaehtoistoiminnan käsite

Käsitteitä vapaaehtoistoiminta ja vapaaehtoistyö käytetään usein rinnakkaisina. Vapaaehtoistoiminnan käsitteellä halutaan ilmaista sitä, ettei ole kyse palkkatyöstä tai työstä ylipäätään. Vapaaehtoistyöstä taas puhutaan usein kun halutaan korostaa toiminnan merkitystä. Kyse on yhtä arvokkaasta työstä kuin palkkatyökin. (Porkka 2009, 60.) Käytämme opinnäytetyössämme käsitettä vapaaehtoistoiminta. Vaikka projektin toiminnanohjauksessa meille on painotettu yhtäläillä työn palkattomuutta kuin sen suurta yhteiskunnallista merkitystäkin, käytetään siellä aina käsitettä vapaaehtoistoiminta.

Vapaaehtoistoiminta eroaa palkkatyöstä esimerkiksi siten, että palkkatyössä toimintaa määrittävät työntekijän ammatilliset taidot, tietopohja ja kokemus. Vapaaehtoistyössä toimintaa määrittävät empatia, halu auttaa kanssaihmiä sekä vertais-tuki. Ammatillaisen motiivit työhön voivat olla ulkopuolelta määriteltyjä velvollisuuksia sekä sopimukseen kirjoitettuja vastuita. Vapaaehtoisen motiivit ovat hänestä itsestään lähteviä. (Siisiäinen, Kinnunen & Hietanen 2000, 110.)

Vapaaehtoistoiminta on kansalaistoimintaa, jota toteutetaan vapaaehtoistyönä (Harju 2003, 118). Kansalaistoiminta on julkista toimintaa yhteiskunnassa, yhtei-

sön jäsenenä, erilaisissa yhdistyksissä tai kansalaisjärjestöissä. (Harju 2003, 9.) Vapaaehtoistoiminnalla tarkoitetaan siis kansalaisten laaja-alaista osallistumista yhteisen hyvän vuoksi ilman rahallista korvausta (Harju 2003, 118).

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry (2005) linjaa vapaaehtoistoiminnan olevan yksittäisten ihmisten hyväksi tehtyä toimintaa, josta ei saa rahallista korvausta. Se on myös toimintaa, jota tehdään ilman pakkoa ja jota ei pidetä velvollisuutena perhettä tai sukua kohtaan. Vapaaehtoistoiminta on ihmisten keskinäistä tukea, toisen auttamista sekä yhteiskunnallista osallistumista. Vapaaehtoistoimijan tulee siis toimia Säröperheelle tueksi-projektissa omasta halustaan sekä ilman palkkiota. Tämän vuoksi toiminta on ei-ammattimaista ja tavallisen ihmisen tietojen ja taitojen tulee riittää.

Vapaaehtoisuudessa korostuvat luonnolliset auttajat. Luonnollisilla auttajilla on henkilökohtainen suhde autettavaan ja hänen perheeseensä, eikä suhde riipu akuteista ongelmatilanteista (Lehtinen 1997, 6). Vapaaehtoistoiminnassa puolestaan korostuvat ihmisten välinen vuorovaikutus ja vapaaehtoinen toisen ihmisen auttamisen halu. Vapaaehtoistoiminta muodostaa yhteisvastuun alueen julkisen sektorin virallisen vastuun ja perheen sekä suvun erityisvastuun välissä (Lehtinen 1997, 11).

Vapaaehtoistoiminta on aina osallistumista ja yhteistyötä toisten kanssa. Sitä toteutetaan useimmiten virallisten organisaatioiden ulkopuolella, kolmannella sektorilla (Eskola & Kurki 2001, 83). Vapaaehtoistoiminta on sidoksissa aina johonkin organisaatioon, yleensä kolmanteen sektoriin, joten kaikkea omaehtoista toimintaa ei voi sanoa vapaaehtoistoiminnaksi. Kolmannella sektorilla on tärkeä merkitys erityisesti alueena, jossa on mahdollista kehittää uutta toimintaa, vahvistaa ihmisen sosiaalisia verkostoja ja toimia mielekkään ja tarpeellisen toiminnan ympärillä. Usein tämänkaltainen toiminta on vapaaehtoistoimintaa. (Mönkkönen, Nurro & Väisänen 1999, 20.)

Muualla maailmassa jo 1980-luvun alusta lähtien vapaaehtoistoiminta on hyvin laajasti mielletty ihmisten arkielämään kuuluvana, ennaltaehkäisevänä ja vaihtoehtoisena toimintana (Lehtinen 1997, 9). Monen lapsiperheen tukiverkosto saattaa

olla hyvin pieni, joten vapaaehtoinen samalla myös laajentaa perheen tukiverkosta ja luo uusi suhteita muihin ihmisiin.

2.2 Vapaaehtoistoiminnan ohjaus

Vapaaehtoisena toimimista ei pidä ammatillistaa liialla koulutuksella ja työohjauksella, mutta täysin ilman koulutusta vapaaehtoistoiminta jää sattumanvaraiseksi ja siihen jää katvealueita. Sen vuoksi koulutusta tarvitaan myös vapaaehtoistoiminnan kentällä. Toiminnanohjauksen tarpeen määrittely riippuu vapaaehtoisten taidoista ja tiedoista sekä hoidettavien tehtävien vaativuudesta. Tämän vuoksi vapaaehtoisen haastattelu on hyvin tärkeää oikean koulutuksen organisoinnin vuoksi. (Tammisto & Lahtinen 1994, 72.)

Koska vapaaehtoiset työskentelevät omana itsenään omilla persoonallisilla tavoillaan ja työskentelytapana on henkilökohtainen kontakti, voi toiminta olla raskasta. Toisten ongelmien kohtaaminen voi nostaa pintaan omia käsittelemättömiä asioita ja tällöin toiminnanohjaus on tarpeen. Ohjaus on myös keino oppia lisää itsestä ja omista tavoista toimia vapaaehtoisena. Ohjaus lisää motivaatiota, itsetuntemusta sekä turvallisuuden tunnetta, eikä vaikeissa tilanteissa ei tarvitse jäädä yksin. (Harju, Niemelä, Ripatti, Siivonen & Särkelä 2001, 92.)

Hyvä toiminnanohjaus perustuu vuorovaikutukseen ohjaajan ja ohjattavan välillä. Vuorovaikutuksen perusasioita ovat kuuleminen, kuulluksi ja nähdyksi tuleminen, avoimuus, luottamus sekä kunnioitus ja itsemääräämisoikeus. Hyvä ohjaus tukee ohjattavan persoonallisia ja yksilöllisiä tarpeita ja ohjattavan on saatava kokea, että hänen itseyttänsä on kasvanut. Ohjaajan on annettava ohjattavalle tunne siitä, että juuri hänen näkemyksiään on kuunneltu. Tämä vahvistaa ohjattavan tunnetta siitä, että häntä kunnioitetaan. Hyvässä ohjaussuhteessa ohjattavaa pyritään ymmärtämään tulkitsematta, yleistämättä ja antamatta asioille omia merkityksiä. Ohjaaja ja ohjattava toimivat näin tasavertaisina kumppaneina yhteistyössä, jossa he kasvavat ja oppivat toisiltaan. Vapaaehtoistoiminnanohjauksen tulee oppimisen edistämisen lisäksi vahvistaa myönteistä käsitystä vapaaehtoistoiminnasta, herättää kysymyksiä ja laajentaa ohjattavan näkemyksiä vapaaehtois-

toiminnan saralta. Toiminnanohjaus on samaan aikaan ennalta suunniteltua että välitöntä luovaa tapahtumaa. (Porkka 2009, 172- 174.)

Vapaaehtoistoimijoita sitoo vaitiolovelvollisuus, velvollisuus pitää kiinni sovitusta asioista ja luvatuista sitoumuksista, sekä velvollisuus osallistua tarjottuun jatkokoperehdytykseen, palautteen antoon että sovittuihin tapaamisiin. Toisaalta vapaaehtoistoimijan oikeuksia ovat oikeus sitoutua toimintaan itselleen sopivaksi ajaksi ja sopivaan tehtävään, oikeus perehdytykseen, tukeen ja ohjaukseen, oikeus siirtyä muihin tehtäviin ja ennen kaikkea oikeus saada toiminnasta iloa ja jaksamista omaan elämään. (Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto, 2005.) Jotta nämä oikeudet toteutuisivat, on tukena oltava toiminnanohjauksen ammattilainen. Ammattilainen kykenee ottamaan kattavasti huomioon ohjattavan yksilölliset tarpeet ja joka kykenee ohjaamaan ja tukemaan tätä niin, että ohjattava jaksaa tehtävässään ja saa toiminnasta iloa.

Jokaisella vapaaehtoisella tulee olla mahdollisuus tuen saamiseen. Tuen tarve voi olla monenlaista ja vapaaehtoisten keskinäinen tuki voi olla vahva voimavara. Useimmiten kuitenkin jo tieto siitä, että vapaaehtoisen on mahdollista kysyä neuvoo ongelmatilanteissa ohjaajalta riittää vähentämään pelkoja ja edistämään jaksamista. (Tammisto & Lahtinen 1994, 80.)

Sekä koulutuksissa että toiminnanohjauksessa tulisi kannustaa muistamaan, että tavallisen ihmisen tiedot ja taidot riittävät. Koulutuksen ja toiminnanohjauksen tarkoituksena ei siis ole kartuttaa ammattitaitoa vaan lähinnä kannustaa ohjattavaa löytämään omia voimavarojaan ja käyttämään niitä toiminnassaan. Pääasiallisesti koulutuksessa ihminen tutustutetaan omiin vahvuuksiinsa ja heikkouksiinsa ja hänelle annetaan valmiuksia selvittää erilaisissa vuorovaikutustilanteissa näiden ominaisuuksien avulla. Pääosin ihmisen omat taidot riittävät, mutta joskus eteen tulee asioita joita ei ole totuttu tai jouduttu ennen käsittelemään. Koska vapaaehtoisella ei ole ammattitaidon mukanaan tuomaa taitoa suojella itseään tai käsitellä vapaaehtoistoiminnassa kokemiaan asioita, hän tarvitsee tukea, rohkaisua ja keskusteluapua. (Porkka 2009, 89.) Tällaisessa tilanteessa vapaaehtoistoiminnan ohjaus on suuressa roolissa.

Vapaaehtoinen tarvitsee omalle toiminnalleen ohjausta. On tärkeää, että vapaaehtoiselle kerrotaan jo alussa toiminnanohjauksen merkitys. Toiminnanohjauksen merkityksen ymmärtäminen vaikuttaa yksilön haluun osallistua ja sitoutua toiminnanohjaukseen (Mykkänen- Hänninen 2007, 60). Vapaaehtoistoimija voi toiminnanohjauksessa sekä peilata omia näkemyksiään että jakaa toiminnassa heränneitä tunnereaktioita. Vapaaehtoisillat ovat vapaaehtoisille avoimia kohtaamispaikkoja. Ne ovat kestoaltaan yleensä pari tuntia. Vaitiolovelvollisuudesta johtuen työnohjaus on vapaaehtoistoimijalle ainoa paikka, missä hän voi vapaasti keskustella toimintaa liittyvistä kokemuksistaan (Mykkänen-Hänninen 2007, 61- 62).

Jotta vapaaehtoinen jaksaa olla mukana toiminnassa, on hänen saatava tukiverkosto, jonka avulla pystyy toimimaan vaikeissakin tilanteissa. Tunnetasolla kuormittavassa ja vaitiolovelvollisuuteen sitovassa vapaaehtoistoiminnassa välitön mahdollisuus jakaa asiakaskontaktissa heränneet kysymykset ja tunteet ammattilaisen kanssa auttavat vapaaehtoisia jaksamaan tehtävässään paremmin (Mykkänen-Hänninen 2007, 64).

2.3 Vapaaehtoistoiminta sosiaalipedagogisesta näkökulmasta

Vapaaehtoistoiminnan periaatteet ovat sidoksissa sosiaalipedagogiseen periaatteeseen. Oleellisin lähtökohta on, että lähdetään aina sieltä missä ihmiset ovat. Toiminnan lähtökohtana on ihminen itsessään ja siinä arkipäivässä, jota he elävät, heidän omassa ympäristössään. Toiminnan tavoite on saada ihmiset liikkeelle ja lisätä osallisuutta ja vastuunottoa. (Eskola & Kurki 2001, 73.) Vapaaehtoistoiminnassa mennään arkielämän tasolle ja pyritään saamaan kansalaiset liikkeelle. Jokaisella on mahdollisuus osallistua siihen.

Sosiaalipedagogisen toiminnan tavoitteena on parantaa yksilön elämälaatua sekä itseohjautuvuutta ja tätä kautta koko yhteiskunnan hyvinvointia (Launonen & Puolimatka 1999, 10). Sosiaalipedagogiikka suuntautuu sosiaalisten ongelmien ehkäisyyn ja lievittämiseen. Se etsii keinoja vähäosaisuuden kohtaamiseen ja ratkaisemiseen vaikuttamalla ihmisiin. (Hämäläinen 1999, 24.) Sosiaalipedagogiikan keskeinen kysymys liittyy siihen, miten yhteiskunnan tulisi ottaa huomioon ihmi-

set, jotka eivät kiinnity yhteiskuntaan odotetulla tavalla. Toinen kysymys koskee sitä, miten syrjäytymistä ja epäsosiaalisuutta voitaisiin ennaltaehkäistä ja lievittää. (Hämäläinen 1999, 31.) Vapaaehtoistoiminnan avulla voidaan lisätä verkostojen määrää ja luoda uusia ihmissuhteita, joka samalla myös vähentää syrjäytymistä. Sosiaalipedagogisen työn lähtökohtia ovat ihmisen itseapuun auttaminen ja subjektiivisuuden vahvistaminen. Ihmisiä autetaan näkemään mahdollisuuksia, joita heillä on ja tuetaan ihmistä vaikuttamaan omaan elämäänsä. Sosiaalisten ongelmien taustalla on usein puutteellinen subjektiivisuus, tunne siitä ettei ole itse oman elämänsä suunnan määrittäjä. (Hämäläinen 1999, 61.) Toisaalta sosiaalipedagogiikassa korostetaan yhteisöllisyyttä, kansalaisvastuuta ja – toimintaa. Yhteisöllisyyttä korostetaan yksilön vuoksi sillä kuuluminen erilaisiin yhteisöihin on perusta ihmisen persoonallisuuden kehitykselle sekä identiteetin muodostumiselle. (Hämäläinen 1999, 62- 63.) Vapaaehtoistoiminnan avulla ihmiset auttavat yhdessä ja samalla korostuu myös yhteisöllisyyden periaate. Yhteistyön avulla voidaan saada hyvää aikaan.

Sosiaalipedagogisen työn tarkoituksena on tarjota vaikeuksissa oleville ihmisille mahdollisuutta osallistua, toteuttaa itseään, kokea itsensä tarpeelliseksi ja etsiä yhdessä toisten kanssa suuntaa elämälleen. Parhaimmillaan toiminta lähtee niin sanotulta ruohonjuuritasolta eikä ylhäältä organisoidusta toiminnasta. Tavoitteena on edistää yhteisvastuuta ja omatoimisuutta sekä lisätä yksilön itsemääräämiskeutta. (Hämäläinen 1999, 72.)

Sosiaalipedagogisen ajattelun mukaan jokainen yksilö on ainutlaatuinen mutta yhteisön ja toisten persoonien kanssa hän voi kasvaa, jakaa yhteisiä unelmia ja arvoja. Toisten ihmisten kanssa yksilö ryhtyy toimimaan maailman muuttamiseksi hivenen paremmaksi paikaksi elää. Kyse on kasvattamisesta yhteiskuntaan, muttei yhteiskuntaa varten. (Eskola & Kurki 2001, 71.)

Vapaaehtoistoiminnalla aktivoidaan kansalaisia ja lisätään kansalaistoimintaa. Samalla vapaaehtoinen voi muiden kanssa toimiessaan antaa myös uusia neuvoja ja tuulahduksia arkeen, joka saattaa myös lisätä ihmisen osallisuutta yhteiskunnassa. Sosiaalipedagoginen näkökulma painottaa yksilön osallisuuden vahvistamista yhteiskunnassa. Jokainen voi vapaaehtoisena saada yhä enemmän toiminnalleen

merkitystä. Tuen saaja voi vapaaehtoistoiminnan avulla saada uusia voimavaroja arkeen ja etsiä vapaaehtoisen kanssa uusia keinoja arjessa jaksamiseen.

3 VERTAISRYHMÄTOIMINTA

Erilaisten vertaisryhmien ja verkostojen lukumäärä on lisääntynyt vuosien aikana. Viimeisen kymmenen vuoden aikana vertaisryhmien määrä on lisääntynyt etenkin sosiaali- ja terveysalalla, mutta niiden lukumäärästä ei ole kuitenkaan tarkkoja tilastoja. (Nylund & Yeung 2005, 195.) Vertaisryhmätoiminnan muotoja on hyvin erilaisia, joten oma opinnäytetyömme kuvaa vain yhtä vertaisryhmätoiminnan muotoa ja se rajautuu vapaaehtoistojen vertaistapaamisiin.

Hildegård Muller- Kohlenbergin tutkimukset osoittavat, että toisten vapaaehtoisten tapaamisilla, vaikka kuinka epämuodollisilla, on suurin merkitys vapaaehtoisten jaksamiselle (Lehtinen 1997, 21). Toinen vapaaehtoinen tietää parhaiten, miltä tuntuu olla tuettavan perheen kanssa ja mitä kokemuksia siihen liittyy. Tuettavan perheen kanssa toimiminen ei aina mene suunnitelmien tai helpon kaavan mukaan. Jokaisen vapaaehtoisen tulee toimia oman tuettavan perheensä kanssa koko persoonanaan ja omana itsenään. On tärkeää, että jokainen vapaaehtoinen uskaltaa kohdata jokaisen erilaisen perheen elämän vapaaehtoistoiminnan aikana.

3.1 Vertaisryhmän käsite

Vertaistoiminta käsitettä alettiin käyttää 1990-luvun puolessa välissä viittaamaan vammais-, potilas-, omais-, ja mielenterveysjärjestöjen toimintaan. Vertaisryhmätoiminnassa olennaista on samankaltaisessa tilanteessa elävien ja samanlaisia asioita kokeneiden ihmisten keskinäinen tuki, auttaminen ja kokemusten jakaminen. Käytännössä termi voi kuitenkin tarkoittaa monenlaisia ryhmätoimintoja ja yhteisöllisyyttä. (Holm ym. 2010, 13.) Säröperheelle tueksi -projektin vapaaehtoistojat ovat myös keskenään samankaltaisessa tilanteessa. Vapaaehtoiset ovat saattaneet kokea samankaltaisia kokemuksia tukiperheiden kanssa ja saattaneet koh-

data samankaltaisia ongelmia. Asioiden keskinäinen jakaminen ja muilta saatu tuki on tärkeä osa vapaaehtoisen jaksamista.

Vertaisryhmällä tarkoitetaan toisten auttamista ja tukemista vastavuoroisessa suhteessa, jossa kriittisiä elämäntilanteita käsitellään yhdessä (Nylund & Yeung 2005, 215). Vertaisryhmä koostuu eri yksilöistä ja persoonista, mutta jokainen toimii tilanteessa saman tavoitteen mukaan (Laine 2005, 195).

Opinnäytetyössä käytämme vertaisryhmä käsitettä, sillä käsitteenä se kuvaa parhaiten Säröperheelle tueksi -projektin vapaaehtoisten yhteistä vapaaehtoisten ryhmätoimintaa. Vertaisryhmällä tarkoitamme vapaaehtoisten omaa ryhmätoimintaa, jossa vapaaehtoiset kokoontuvat kerran kuukaudessa jakamaan asioita muiden vapaaehtoisten kanssa. Jokainen tulee paikalle vapaaehtoisesti ja paikalla ovat myös vapaaehtoistoiminnan ohjaajat. Jokaisella vapaaehtoisella on tai on ollut oma tuettava perhe. Ryhmätoiminta on kaikille Säröperheelle tueksi -projektin vapaaehtoisille avointa, mutta asiat, joita puhutaan ryhmän kanssa, pysyvät myös ryhmän sisällä.

Vapaaehtoisen tai tukihenkilön tärkein työväline on oma persoona. Tukihenkilö käyttää toiminnassa apunaan elämänkatsomustaan, intuitiotaan ja luovuuttaan. Hänen toimintansa perustuu niin sanottuun hiljaiseen tietoon, joka muovautuu elämäkokemuksen kautta. (Korhonen 2005, 57.) Vaikeissa ja ongelmallisissa tilanteissa vapaaehtoinen voi kääntyä joko toiminnanohjaajan tai vertaisryhmän puoleen. Vertaisryhmässä jokaisella tulisi olla mahdollisuus vaikuttaa asioihin ja puhua asioista avoimesti ryhmän sisällä.

Vapaaehtoistoimijat kokoontuvat yhteen, jotta he voivat jakaa omia kokemuksiaan ja ajatuksiaan tukiperheen kanssa toimimisesta. Vertaisryhmän avulla voidaan kokea yhteenkuuluvuutta ja saada omalle toiminnalle vahvistusta ja luottoa. Vertaisryhmään kuulumisen motiivit ovat esimerkiksi sosiaalisten suhteiden rakentaminen, yhteisöllisyyden tunteen hakeminen sekä halu oppia uutta. Vertaisryhmä voi tarjota uusia ystävyys-suhteita, mahdollisuuden kuulua omia arvoja vastaavaan yhteisöön sekä toimia peilinä, jonka kautta voi oppia itsestään (Holm ym. 2010. 18.)

Vertaisryhmän sosiaalisessa verkostossa opitaan itsetuntemusta, vertailua, sosiaalisen tilanteen ymmärtämistä ja sosiaalisia taitoja. Tärkein avain erilaisuuden hyväksymiseen ja tukiperheen ymmärtämiseen on etenkin itsetuntemus. Itsetuntemus on tietoisuutta omista tunteista, tarpeista ja arvoista (Korhonen 2005, 59). Omien tunteiden jakaminen muiden kanssa kehittää myös itsetuntemusta. Muiden vapaaehtoisten näkökulmien ja ajatusten avulla saa myös mahdollisuuden oppia ajattelemaan omasta toiminnasta ja käyttäytymisestä uudella tavalla.

Sosiaalinen verkosto voidaan nähdä ihmisen tarpeiden mukaan jatkuvasti muuttuvana prosessina, jossa ihmiseen vaikutetaan ja jossa he myös itse vaikuttavat (Laine 2005, 206). Jokainen vertaistapaaminen on erilainen ja osallistujien määrä vaihtelee. Vertaisryhmä siis elää koko ajan ja tilanteet muuttuvat, johon toiminnanohjaajan tulee varautua. Vapaaehtoiset tuovat ryhmään oman persoonansa ja oman tyyliensä toimia. Yhteisten kokemusten kautta yhteisöllisyys lisääntyy ja voidaan kokea onnistumisen tunteita.

3.2 Tuki- ja oma-apuryhmät

Vertaistukeen kuuluu sekä tukihenkilö- että vertaisryhmätoimintaa. Vertaisryhmän tarkoituksena on jakaa yhdessä kokemuksia ryhmän jäsenten kesken, jotka ovat kaikki samankaltaisessa elämäntilanteessa. Vertaisuudessa korostuu toisen tunteisiin eläytyminen eli empaattisuus. Vertaistuessa annetaan toiselle hänen tarvitsemaansa tukea, vaikka vain olemalla hiljaa. (Areena 2008, 8).

Vertaisryhmä käsitteen rinnalle on tullut myös uusia käsitteitä kuten tuki- ja oma-apuryhmät. Useissa länsimaissa toimii myös oma-apukeskuksia, joita Suomessa ei ole vielä koettu tarpeelliseksi perustaa (Nylund & Yeung 2005, 202). Oma-apuryhmä perustuu jäsenten omaan tarpeeseen osallistua sen toimintaan ja saada apua omaan tilanteeseen. Oma-apuryhmät eivät useinkaan ole ammattityöntekijän ohjaamia (Lehtinen 1997, 45). Vertaisryhmien taustalla toimii usein vapaaehtois- tai kansalaisjärjestö tarjoten tilat, mutta toiminta suunnitellaan yhdessä vapaaehtoistoimijoiden kanssa (Areena 2008).

Ryhmämuotoinen tukihenkilötoiminta erottuu oma-aputoiminnasta sillä, että se on organisoidumpaa ja siinä jollakin ryhmän jäsenellä on enemmän vastuuta toivuudesta kuin toisilla. Tukihenkilötoiminnassa yhteistyö ammattilaisten kanssa on myös läheisempää kuin oma-apuryhmissä (Lehtinen 1997, 52). Vertaistapaamisissa halutaan korostaa vapaaehtoisten keskinäistä tukea ja samankaltaista elämäntilannetta. Jokaisella on toiminnasta henkilökohtainen kokemus ja vertaiset muodostavat keskenään ryhmän (Pietilä-Hella 2010, 63). Vertaissuhteilla tarkoitetaan toverisuhteiden tapaan jollakin tavalla samantapaisessa tilanteessa olevien ihmisten välisiä suhteita.

Vertaistukea voidaan saada ja antaa monella tapaa: kahden henkilön välillä, ryhmässä sekä verkostoissa. Ryhmässä ei ole mahdollista keskittyä vain yhden henkilön tilanteeseen, vaan tarkoituksena on jakaa kokemuksia yhdessä (Nylund & Yeung 2005, 203.) Vertaistuki rakentuu vastavuoroisuudelle, jolloin tuki- ja auttamissuhteiden roolit muuttuvat koko ajan (Nylund & Yeung 2005, 219).

Vapaaehtoisten ryhmätapaamisessa tulisi erityisesti kiinnittää huomiota vuorovaikutussuhteisiin, jotta jokainen saa mahdollisuuden kertoa omista asioistaan. Vertaistapaamisissa onkin tärkeää, että vapaaehtoistoiminnan ohjaaja on tasapuolinen ja pyrkii huomioimaan kaikkia yhtä paljon. Toiminnan tulee perustua jatkuvuuteen, turvallisuuteen ja luotettavuuteen (Taitto 2002, 28).

3.3 Vaikeiden asioiden kohtaaminen yhdessä

Jokainen vapaaehtoisten yhteistapaaminen on erilainen vuorovaikutustilanne. Tilanne elää tukiperheen ja vapaaehtoisen omien tunteiden mukaan. Välillä tilanteet saattavat olla henkisesti kuormittavia, jolloin muiden vapaaehtoisten tuki tulee erityiseen tarpeeseen. Vapaaehtoinen saattaa kokea tukiperheen kanssa monia uusia ja erilaisia tilanteita. Monelle uudet asiat tukiperheen kanssa saattaavat tuottaa ihmetystä ja tietämättömyyttä. Toisille tukiperheen tilanne saattaa tuoda pintaan negatiivisia tunteita, jolloin on hyvä että vapaaehtoisella on paikka, jossa puhua vaikeistakin asioista.

Vapaaehtoisuuteen pohjautuvassa auttamisessa tunteet tulevat helposti pintaan. Vapaaehtoinen saattaa eläytyä liikaa tukiperheen tilanteeseen, jolloin vapaaehtoinen alkaa pikku hiljaa kuormittua. Vertaisryhmätapaamiset antavat mahdollisuuden jakaa omia riittämättömyyden ja pahan olon tunteita. Omien tunteiden käsittely on hyvin tärkeää oman jaksamisen kannalta. Vertaistapaamiset antavat mahdollisuuden tunteiden jakamiseen, eikä tunteiden kanssa tarvitse olla yksin (Korhonen 2005, 60- 61).

Ryhmä on paikka, jossa voi keventää tukisuhteen tuomaa henkistä kuormittavuutta. Muiden vapaaehtoisten kanssa voi puhua ja pohtia ratkaisuja pulmatilanteisiin ja saada uusia näkökulmia ja keinoja omaan toimintaansa. (Korhonen 2005, 68.) Vertaistapaamiset tarjoavat yhteisen areenan, jossa jokainen saa mahdollisuuden tulla kuulluksi ja ilmaista itseään. Vertaistapaamiset antavat mahdollisuuden itseilmaisuun.

4 SÄRÖPERHEELLE TUEKSI – PROJEKTI

Säröperheelle tueksi -projekti on Diakonialaitoksen ja Lahden ensi- ja turvakoti Ry:n yhteinen hanke. Projektin rahoittaa raha- automaattiyhdistys (RAY). Projektin tarkoituksena on tuottaa vapaaehtoisvoimin Lahden seudulla tukea tarvitseville vauva- ja pikkulapsiperheille toimintaa, joka auttaa perheitä selviytymään arjessa ja vanhemmuudessa. Perheet saattavat olla ammattiavun piirissä tai lopettelemassa sitä. Vapaaehtoistoimija jatkaa tällöin elämässä selviytymisen tukena ja rinnalla vanhemmuuden haasteissa omien voimavarojensa mukaan. Projektiin mukaan tulevat perheet tulevat Diakonialaitoksen Löydä timantit- avokuntoutuskeskuksesta sekä Lahden ensi ja turvakoti Ry:n erilaisista toiminnoista. (Päijät-Hämeen ja Itä- Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus. 2010.)

Säröperhe- hankkeen tavoitteena on kehittää Lahden seudulle toimiva malli, jonka avulla kansalaisten vapaaehtoisresurssia saadaan käyttöön ja kohdistettua syrjäytymisvaarassa olevien perheiden omaehtoista suoriutumista edistävään toimintaan. Hankkeen toteutusaika on vuosina 2009 - 2011. Verso eli Päijät- Hämeen ja Itä-

uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus tekee hankkeen arvioinnin. (Päijät- Hämeen ja Itä- Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus 2010.)

Säröperheelle tueksi -projektissa toimivat tavalliset ihmiset, jotka tulevat eri elämäntilanteista ja haluavat olla mukana vapaaehtoistoiminnassa. Tavallisen ihmisen taidot tulisivat riittää vapaaehtoistoiminnan tekemiseen, eikä sosiaalialan koulutusta tarvita. Vapaaehtoinen perehdytetään vapaaehtoistyöhön projektissa ja vapaaehtoinen saa kattavan koulutuksen ennen varsinaisen toiminnan aloittamista. Perehdytyksen aikana ja sen jälkeen heränneistä ajatuksista keskustellaan yhdessä ohjaajien kanssa. Koko prosessin ajan vapaaehtoisella on mahdollisuus jättäytyä toiminnasta.

Vapaaehtoistoiminta Säröperheelle tueksi- projektissa alkaa alkuhaastattelun jälkeen perehdytyksellä. Perehdytys tapahtuu Löydä timantit - avokuntoutuskeskuksen tiloissa ja se tapahtuu viitenä eri kertana noin viikon välein. Yksi perehdytyskerta kestää kaksi tuntia ja jokaisella kerralla käydään läpi yksi aihe. Tilaa jätetään myös vapaalle keskustelulle ja heränneille kysymyksille. Ensimmäisissä perehdytystilaisuuksissa käydään myös läpi käytännön asioita kuten kulukorvaus- ja vakuutusasioita.

Tukisuhteen aloittamisvaiheessa tulee järjestää tapaaminen, jossa kaikki osapuolet ovat läsnä. Tässä tapaamisessa kartoitetaan osapuolten odotuksia ja toiveita toiminnan suhteen, keskustellaan tavoitteista ja sisällöstä sekä sovitaan yhteisistä pelisäännöistä. (Korhonen 2005, 21.)

Säröperheelle tueksi – projektin perehdytyksen jälkeen vapaaehtoistoimija ja toiminnanohjaajat käyvät yhdessä läpi sekä vapaaehtoistoimijan että tuettavan perheen toiveita. Toiveet pyritään ottamaan huomioon, kun toimintaan osallistuvalla perheelle etsitään sopivaa vapaaehtoista. Kun toiveet otetaan huomioon, on mahdollista yhdistää perhe ja vapaaehtoinen, jotka sopivat parhaiten toisilleen.

Perheen ensitapaaminen tapahtuu Säröperheelle tueksi – projektin tiloissa. Ensitaapaamisessa ovat läsnä perhe, perheen mahdollinen oma työntekijä esimerkiksi perhetyön piiristä, vapaaehtoistoimija sekä projektin toiminnanohjaajat. Tapaami-

sessä kartoitetaan perheen ja vapaaehtoisen yhteisiä pelisääntöjä ja toiveita. Perhe esittäytyy ja kertoo hieman taustoistaan ja vapaaehtoisella on mahdollisuus kertoa itsestään. Ensitapaamisessa sovitaan usein seuraavan tapaamisen aika ja paikka sekä vaihdetaan puhelinnumeroita. Seuraavissa tapaamisissa toiminnanohjaajat eivät ole mukana.

Tukisuhteen aikana tulee järjestää säännöllisiä yhteistapaamisia, joissa ovat läsnä kaikki osapuolet. Tapaamisissa on tarkoitus arvioida tukisuhteen edistymistä, käsitellä mahdollisesti eteen tulleita ongelmia ja kerrataan tarvittaessa sovittuja pelisääntöjä. (Korhonen 2005, 22.) Vapaaehtoisille tukea tarjoavat vapaaehtoisillat, joita järjestetään kerran kuussa. Vapaaehtoisiltojen tarkoituksena on käsitellä yhdessä asioita ja mieltä askarruttavia asioita. Samalla vapaaehtoinen saa ohjaajilta ja muilta vapaaehtoisilta tukea.

Säröperheelle tueksi – projektissa seurantalaveri sovitaan kolmen kuukauden päähän, jolloin mukana ovat taas kaikki tahot, jotka aloittivat ensitapaamisessakin. Tässä tapaamisessa vaihdetaan kuulumisia siitä, miten tapaamiset ovat menneet, mitä kuuluu ja onko ilmennyt ongelmia, joista Säröperheelle tueksi – projektin toiminnanohjaajien olisi hyvä tietää. Jos kaikki sujuu hyvin ja jatkotapaamiset koetaan tarpeellisiksi ja miellyttäviksi, toiminta jatkuu ennallaan.

Noin kuuden kuukauden päästä tästä vastuut projektin osalta päättyvät ja seuraa arviointipalaveri. Tässä palaverissa ovat jälleen mukana kaikki tahot. Toiminta tämän jälkeen voi kuitenkin jatkua ja vapaaehtoisella on toiminnanohjaajien tuki edelleen tilanteissa, joissa hän kokee sitä tarvitsevansa. Joskus yhteys perheeseen ei kuitenkaan synny tai ilmenee muita ongelmia tapaamisten suhteen. Tällöin yhteistyö päättyy. (Liite 1: vapaaehtoistoiminnan koulutusaineisto 2005.)

Pidemmän tukisuhteen päättäminen on tärkeä vaihe ja sille on varattava riittävästi aikaa. Vapaaehtoinen ja tuettava voivat jo hyvissä ajoin alkaa keskustella tulevas-ta viimeisetä tapaamisesta ja muistella matkan varrella tapahtuneita asioita. Tukisuhteen päättymisen tueksi on hyvä järjestää vielä yhteistapaaminen. Tapaamisessa kaikki osapuolet voivat kertoa, mitä mieltä ovat olleet toiminnasta ja mitä se on antanut kullekin. (Korhonen 2005, 24.)

Vapaaehtoistoimijalla Säröperheelle tueksi - projektissa on koko prosessin ajan toiminnanohjaajien tuki. Hän voi ottaa toiminnanohjaajiin yhteyttä aina halutesaan. Vapaaehtoinen myös tapaa toiminnanohjaajia tarpeen mukaan. Tapaamisissa voidaan puhua mahdollisesti ilmenneistä ongelmista tai vapaaehtoisen mieltä painavista asioista. Näihin etsitään yhdessä ratkaisuja ja pyritään toimimaan niin, ettei vapaaehtoinen koe jäävänsä asioiden kanssa yksin.

Vapaaehtoistoiminta Säröperheelle tueksi – projektissa on ihmisen rinnalla kulkemista ja asioiden yhdessä opettelua. Tavoitteena voidaan pitää sitä, että vapaaehtoistoimijan antama tuki ja ohjaus johtaa jossakin vaiheessa perheen omatoimisuuteen asioidensa hoidossa. Perheet ovat saattaneet olla pitkään sosiaalityön asiakkaina esimerkiksi perhetyön tai lastensuojelun piirissä. On voitu tottua siihen, että asioita hoidetaan perheen puolesta ja jokin taho määrää ylempää, miten perheen tulisi toimia yhdessä. Vapaaehtoinen ei ole hoitamassa perheen asioita, vaan kulkemassa rinnalla ja oppimassa elämästä yhdessä perheen kanssa.

5 AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA JA PROJEKTEJA VAPAAEHTOISTOIMINNASTA

Aikaisemmin on tehty melko monia tutkimuksia siitä, miksi vapaaehtoinen lähtee mukaan vapaaehtoistoimintaan ja mitkä tekijät häntä motivoivat olemaan mukana vapaaehtoistoiminnassa. Jonkin verran on tutkittu myös vapaaehtoistoiminnan ohjaajien kokemuksia ja kuinka heidän toimintaansa voidaan tukea.

Vuosina 2007- 2008 toteutettiin vapaaehtoistoiminnan pankki-projekti, josta on myös tehty opinnäytetyö. Projektin tavoitteena oli tutkia ammatillisen yhteistyön ja verkoston mahdollisuutta kehittää uutta ja resursseja säästävää toimintaa vapaaehtoistoiminnan ympärille. Projektin aikana pyrittiin tutkimaan vapaaehtoistoiminnan ohjaajien asemaa ja sitä, kuinka heidän toimintaansa voidaan kehittää. (Lahtela 2008, 5.) Tutkimuksessa nousivat esille vapaaehtoistoiminnan ohjaajien kokemukset.

Opinnäytetyömme avulla haluamme kehittää vapaaehtoistoiminnan ohjaajien toimintaa. Tulosten analysoinnin avulla annamme samalla vapaaehtoistoiminnan ohjaajille palautetta heidän toiminnastaan. Emme kuitenkaan tutki vain ammatillista osaa vapaaehtoistoiminnassa kuten vapaaehtoistoiminnan pankki- projektissa.

5.1 Aikaisempia lapsiperhe-projekteja

Lapsiperheitä tukevia projekteja on järjestänyt muun muassa Mannerheimin lastensuojeluliitto (MLL). Vauvaperhe-hanke toteutettiin vuonna 2005–2009 ja sen tarkoituksena oli kehittää vauvaperheiden palveluita paremmaksi ja palveluita helpommin saataviksi. (Mannerheimin lastensuojeluliiton Varsinais-Suomen piiri 2009, 5.) Säröperheelle tueksi- projektin avulla halutaan tarjota uusia keinoja ja tukimuotoja myös vauvaperheiden arkeen ja elämään. Kaikkien perheiden ei kuitenkaan tarvitse olla vauvaperheitä.

Mannerheimin lastensuojeluliiton mukaan vapaaehtoistoiminta perhetyössä on hyvä asia. Toimintojen tuottaminen vapaaehtoisvoimin edellyttää kuitenkin tukea, ohjausta ja koulutusta eli vapaaehtoistoiminnan ammatillista ohjausta. (Mannerheimin lastensuojeluliiton Varsinais-Suomen piiri. 2009, 48.) Jotta vapaaehtoistoiminta voi sujua, tulee sitä ohjata ja tukea ammatillisen toiminnan avulla. Mannerheimin lastensuojeluliitto pitää ammatillista ohjausta vapaaehtoistoiminnassa tärkeänä.

Vapaaehtoistoiminnan ammatillinen ohjaus on merkityksellistä myös asiakasnäkökulmasta, koska sen myötä voidaan varmistaa vapaaehtoistoiminnan jatkuvuus ja hyvä taso. MLL:n Varsinais-Suomen piiri ja Turun ammattikorkeakoulu ovat tutkineet vapaaehtoisen ammatillista ohjausta, jonka pohjalta on koottu myös vapaaehtoisen ammatillisen ohjauksen-käsikirja. (Mannerheimin lastensuojeluliiton Varsinais-Suomen piiri 2009, 49.) Ammatillista ohjausta on siis jonkin verran jo aikaisemmin tutkittu. Säröperheelle tueksi- projekti on kuitenkin Lahden alueella aivan uudenvuodenlainen ja sen toimintaa tulee tutkia jatkuvuuden kannalta toiminnanohjauksen osalta.

Vuosina 1996–2000 oli Lapsiperhe-projekti, joka oli Mannerheimin lastensuojeluliiton hallinnoima. Hankkeen kohderyhmänä olivat pienten alle kolmivuotiaiden tai lasta odottavien perheet. Projektin tavoitteena oli tukea perheitä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta ongelmatilanteet eivät ehtisi kärjistyä ja pitkittyä. (Euramaa 2001, 5.) Lapsiperhe-projektin tavoitteena oli laajentaa esimerkiksi lapsiperheiden verkostoja, joka on myös ollut Säröperheelle tueksi-projektin yhtenä tavoitteena (Euramaa 2001, 15).

5.2 Vapaaehtoistoimijoiden sitoutumisen- tutkimus

Vapaaehtoistoimijoita on tutkittu melko vähän siitä, miten he ovat kokeente toiminnanohjauksen vapaaehtoistoinnassa tukiperheiden kanssa. Tutkimusten avulla on keskitytty etenkin vapaaehtoisen motiiveihin ja syihin, miksi lähdetään mukaan vapaaehtoistointaan. (Laitinen & Pohjola 2003, 262.) Sen vuoksi emme tule opinnäytetyössämme selvittämään, mitkä ovat olleet vapaaehtoisen motiivit lähteä mukaan vapaaehtoistointaan. Sen sijaan tutkimme vapaaehtoistointaa, sen ohjausta ja sitä, miten vapaaehtoistointaa voitaisiin Säröperheelle tueksi-projektissa kehittää.

Esimerkiksi Emmi Utti on tehnyt tutkimuksen, joka pohjautuu hänen aikaisempaan pro gradu- tutkimukseen siitä, miten vapaaehtoiset ovat sitoutuneet tukihenkilötoimintaa lastensuojelussa ja mitkä ovat olleet vapaaehtoisten motiiveja tukihenkilötoimintaan. Erityishuoltojärjestön liitto Ehjä ry on kehittänyt suomalaista lastensuojelun tukihenkilötoimintaa jo vuodesta 1986. Vatu- projekti on myös valtakunnallisen lastensuojelun kehittämishanke, joka kehitti ja koordinoi lastensuojelun tukihenkilötoimintaa. (Utti 2009, 6.)

Utin tutkimus muodostui 10 lastensuojelun tukihenkilön puolistrukturoidusta haastattelusta. Tutkimuksessa Utti selvitti vapaaehtoisten lastensuojelun tukihenkilöiden kokemuksia vapaaehtoistyöstä. Tavoitteena oli hahmottaa vapaaehtoisen sitoutumista toimintaan. (Utti 2009, 35.) Hänen tutkimuksessaan vapaaehtoisten tärkeimmäksi motiiviksi tuli auttamisen halu. Moni koki ammatillisen tuen tärkeäksi ja kurssi koettiin tärkeäksi vapaaehtoistoinnin alussa.

Etenkin aloitusvaiheessa koettiin pelkoa omasta riittämättömyydestä ja emotionaalista kuormittavuudesta (Utti 2009, 59). Vapaaehtoiset ilmaisivat pettymystänsä etenkin siihen, etteivät sosiaalityöntekijät aidosti kohdanneet vapaaehtoistyöntekijää (Utti 2009, 69). Enemmän kaivattiin tietoa tuettavan taustoista, joka lisäsi vapaaehtoistoimijalle epävarmuutta (Utti 2009, 71). Utin tutkimuksessa on haluttu korostaa vapaaehtoistoimijoiden kokemuksia tukihenkilötoiminnasta.

6 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

Lähdimme Säröperheelle tueksi – projektin vapaaehtoistoimintaan vapaaehtoistoimijoiksi nähdäksemme, millaista sosiaalialan työ voisi olla perhetyön saralla. Olemme mukana ensimmäisessä ryhmässä, joka tässä projektissa on perehdytetty vapaaehtoisiksi. Perehdytys tapahtui syksyllä 2009. Koska projektissa on ollut mielenkiintoista toimia, heräsi ajatus, että voisimme tuottaa projektin työntekijöille tietoa siitä, miten he voisivat kehittää vapaaehtoistoimintaa.

Halusimme saada tietoa siitä, miten projektin työntekijät voisivat kehittää toimintaa. Minkälaista linjaa ohjauksessa tulisi korostaa, jotta ohjaus vastaisi vapaaehtoisen toimijan tarpeita mahdollisimman hyvin? Tämä on tärkeää myös siksi, että vapaaehtoinen saisi mahdollisimman kattavasti tietoa ja pohjaa omalle toiminnalleen tukiperheiden kanssa toimimiseen.

6.1 Tutkimuksen aikataulu

Opinnäytetyön aihe alkoi hahmottua syksyllä 2009. Aihe nousi projektin tarpeesta kartoittaa vapaaehtoisten toiveita. Aiheen rajausta oli aluksi hankalaa, sillä tutkittavia aiheita oli paljon. Rajaus kesti koko kevään 2010. Silloin ilmoittauduimme myös opinnäytetyö prosessiin. Etsimme teoriapohjaa työllemme kesällä 2010 ja kirjoitimme samalla opinnäytetyön suunnitelmaa.

Suunnitelmaseminaarin pidimme 26.8.2010. Kyselylomaketta teimme yhteistyössä Säröperheelle tueksi – projektin työntekijöiden kanssa syksyllä 2010 ja se lähetettiin vastaajille 7.10.2010. Kyselyt saatiin takaisin 27.10.2010. Tämän jälkeen pidimme opinnäytetyössä taukoa toisen meistä suorittaessa opintojaan ulkomailla. Joululoman 2010 aikana luimme vastauksia ja perehdyimme saamaamme aineistoon. Tammi- Helmikuussa 2011 analysoimme tutkimusaineiston ja aloitimme opinnäytetyön kirjoitustyöt. Kirjoitustyö kesti maalisi- huhtikuun ajan ja julkaisuseminaariin osallistumme 11.5.2011. (Kts. liite 2)

6.2 Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, minkälaisia kokemuksia ja kehittämistarpeita Säröperheelle tueksi -projektin vapaaehtoistoimijoilla on vapaaehtoistoiminnan ohjaukseen ja vertaistukeen liittyen projektissa. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa projektin työntekijöille tietoa vapaaehtoistojoiden kokemuksista ja toiveista. Tulosten avulla projektin työntekijät voivat projektin jatkoa suunnitellessaan hyödyntää tutkimuksesta nousseita ajatuksia ja kehittämisehdotuksia. Keskeistä on, että tutkimuksemme on juuri tärkeä ja oleellinen Säröperheelle tueksi-projektille ja on työelämälähtöinen.

Opinnäytetyömme tutkimuskysymykset ovat:

1. Kuinka vapaaehtoistojijat ovat kokeneet saaneensa tukea perheiden kanssa toimimiseen toiminnanohjaajilta?
2. Miten vapaaehtoistojijat ovat kokeneet hyötyvänsä vertaisryhmätöiminnasta?
3. Miten vapaaehtoistojijoiden mielestä voitaisiin kehittää perehdytystä, toiminnanohjausta ja vertaistukiryhmätöimintaa?

Tutkimuskysymyksemme jakautuvat kolmeen osa-alueeseen: vapaaehtoiisiin, ammattihenkilöihin ja vapaaehtoistöiminnan kehittämiseen. Vapaaehtoisten kokemusten avulla pyrimme saamaan vastauksia siihen, kuinka toiminnanohjaajat eli Säröperheelle tueksi-projektin työntekijät ovat ohjanneet vapaaehtoisia. Toisessa kysymyksessä korostuu vapaaehtoisen rooli ja se, miten vapaaehtoiset ovat kokeneet saaneensa toisiltaan tukea ja onko keskinäisestä tuesta ollut hyötyä. Vapaaeh-

toisen kokemusten perusteella saimme tietoa siitä, kuinka toiminnanohjaaja voi kehittää omaa toimintaansa sekä miten vertaistapaamisia voisi kehittää vielä paremmaksi ja vapaaehtoisen jaksamista tukevammaksi.

6.3 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Opinnäytetyössä korostuvat vapaaehtoisten omat kokemukset ja tunteet vapaaehtoistoiminnasta. Laadullisen menetelmän avulla pyritään pääsemään tavallisen ihmisen elämään kiinni. Pitäisi lähteä liikkeelle sieltä, missä ihmiset ovat, heidän arkielämästään, kulttuuristaan ja siitä tiedosta ja viisaudesta mitä näillä ihmisillä on. (Eskola & Kurki 2001, 85.) Laadullinen tutkimus kuvaa syvällisesti jotain ilmiötä ja siinä halutaan saada mahdollisimman tarkkaa ja kokemuksellista tietoa. Tavoitteena on saada selville mitä ihminen näkee ja kokee itselleen tärkeäksi. Laadulliselle tutkimukselle ominaista ovat tutkimuksen syvällisyys ja merkitysten maailma ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa (Vilka 2005, 97).

Laadullisen tutkimuksen avulla pyritään menemään hyvin lähelle ihmisen arkea ja elämää. Tutkijan rooli on löytää uudenlaisia näköaloja, joiden avulla pääsee sisälle ja syvemmälle toisen maailmaan (Vilka 2005, 99). Opinnäytetyössämme on ollut alusta saakka tärkeää, että saamme vapaaehtoisilta tietoa juuri heidän kokemuksistaan ja heidän äänensä tulee kuulluksi. Laadullisen menetelmän avulla pääsemme syvällisemmin heidän kokemusmaailmaansa.

Vapaaehtoistoiminnan tuloksellisuutta ei voida mitata työtuntien tai työhön osallistujien lukumäärällä, vaan tuloksellisuuden merkitys on ihmisen välisessä vuorovaikutuksessa jolloin mittaaminen voi tapahtua vain pitkäaikaisena ja syvällisenä seurantana. (Lehtinen 1997, 19.) Sen vuoksi saimme vapaaehtoisten kokemuksista ja tuntemuksista omassa tutkimuksessamme vain senhetkisen kuvan. Opinnäytetyömme antaa vain kuvaa yhdestä tilanteesta ja ajankohdasta.

6.4 Kohdejoukko

Kohdejoukkomme on kohdistettu vapaaehtoiisiin, sillä he tietävät parhaiten, kuinka he ovat kokeneet vapaaehtoistoiminnan aikana vertaistuen ja toiminnanohjauksen. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että henkilöt, joilta tietoa kerätään, tietävät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon tai heillä on kokemusta asiasta. Tiedonantajien valinnan ei pidä olla satunnaista vaan harkittua ja tarkoitukseen sopivaa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 86.) Olemme itse olleet mukana Säröperheelle tueksi- projektissa, joten kohdejoukko on meille molemmille tuttu ennestään.

Kohdejoukon rajasimme Säröperheelle tueksi- projektin ensimmäisiin perehdytetyihin vapaaehtoistoiimijoihin. Ensimmäisten perehdytyksessä olleiden vapaaehtoistenryhmään kuuluu kaksitoista jäsentä, jotka kävivät perehdytyksen syksyllä 2009. Itsemme poislukien kyselyt lähetettiin kymmenelle vapaaehtoiselle. Vapaaehtoistenryhmään kuuluu sekä miehiä että naisia, mutta miehiä heistä on vain muutama. Vapaaehtoisten ikäjakauma on suuri, joten ryhmä on heterogeeninen.

Tutkimukseen osallistuvat vapaaehtoiset olivat ehtineet perehdytyksen jälkeen toimia perheiden kanssa ja käydä säännöllisesti vapaaehtoisten kokoontumisissa, jossa vertaistuella on suuri rooli. Kohdejoukko oli motivoitunut kyselytutkimukseen vastaamiseen, sillä he olivat antaneet luvan kyselyiden lähettämiseen ja näin sitoutuneet vastaamaan. Pidimme vapaaehtoisuutta kyselyyn osallistumisessa hyvin tärkeänä.

Mitä suuremmaksi kohdejoukko käy, sitä enemmän laajenee tutkimus ja laadullisuus saattaa heiketä. Myös tulosten analysoiminen vaikeutuu ja saattaa muuttua liian työlääksi isommalla kohdejoukolla. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 87.) Toimeksiantaja koki myös hyvin tärkeäksi, että tulemme saamaan kokemuksellista tietoa ensimmäiseltä vapaaehtoistoimintaan perehdytetyltä ryhmältä.

6.5 Aineistonkeruumenetelmä

Tutkimusaineisto kerättiin kyselylomakkeella. Kyselylomakkeessa oli avoimia kysymyksiä, jotta jokainen vastaaja pystyisi mahdollisimman laajasti ja syvästi vastaamaan annettuun aihealueeseen. Vastaajat saivat vastata omin sanoin ja heidän kokemuksellinen tietonsa korostui. Kyselylomake oli paras vaihtoehto kohdejoukon kannalta, sillä kohdejoukko halusi säilyttää vastatessaan anonymiteetin mahdollisimman hyvin. Haastattelutilanteessa olisimme olleet kasvokkain ja haastattelut olisi nauhoitettu. Meidän tuttuus vapaaehtoisille olisi saattanut vaurantaa vastausten luotettavuutta ja vähentänyt vastaajien avoimuutta.

Hyvät kysymykset ja oikea kohderyhmä ovat tutkimuksen onnistumisen perusedellytys. Etukäteen mietimme tarkkaan onko kohderyhmä, jolle kysely tehdään tutkimuksen kannalta oleellinen. Saadaanko juuri tietyltä kohderyhmältä asianmukaista tietoa tutkimuksen kannalta? Liittyykö kohderyhmään jotain erityispiirteitä, jolle kysely suunnataan. Oli tarkkaan mietittävä miten muotoilemme kysymykset. Alkuun olisi hyvä liittää helppoja kysymyksiä, jotka herättelevät vastaajan mielenkiintoa. Varsinkin postikyselyssä kannattaa tärkeitä tietoja kysyä lomakkeen alkupuolella, jolloin vastaajat harkitsevat vastauksiaan tarkemmin kuin lopussa. (Heikkilä 2004, 48.)

Eskola määrittelee kyselyn sellaiseksi menettelytavaksi, jossa tiedonantajat itse täyttävät heille esitetyn kyselylomakkeen joko valvotusti tai kotonaan (Tuomi & Sarajärvi 2009,73). Toimeksiantaja kysyi vapaaehtoistoimijoilta lupaa kyselylomakkeen lähettämiseen ja osoitetietojen luovuttamiseen. Kyselylomakkeet lähetettiin vastaajille postitse ja mukana olivat vastauskuoret postimerkkeineen. Palautus tapahtui toimeksiantajan osoitteeseen. Jokaisella vastaajalla oli mahdollisuus täyttää kyselylomake vapaa-aikanaan ja omassa rauhassa.

Hyvältä tutkimuslomakkeelta vaaditaan selkeää, siistää ja houkuttelevaa ulkoasua. Alussa tulee olla vastausohjeet, jotka ovat selkeät ja yksiselitteiset. Teksti ja kysymykset ovat aseteltu selkeästi, eikä niitä ole ahdettu liian tiiviisti. Jos vastaustilaa on jätetty liian vähän ja kysymykset ovat liian lähekkäin, on vastaajan melko

vaikaa tulkita kyselylomaketta. Samalla se saattaa vähentää vastausintoa. (Heikkilä 2004, 48–49.)

Jokaisessa kysymyksessä tulee kysyä vain yhtä asiaa kerralla, jotta vastaaja tietää mihin vastata. Kysymyksien tulee edetä loogisesti. Samaa aihealuetta koskevat kysymykset on ryhmitelty kokonaisuuksiksi. Alussa tulee olla niin sanotut helpot kysymykset ja välissä joitakin kontrollikysymyksiä, joilla varmennetaan vastausten luotettavuutta. Lomakkeessa tulee ilmetä, että vastaajan mielipiteet ovat tärkeitä. (Heikkilä 2004, 48–49.) Jaoimme kyselylomakkeen aihealueittain niin, että ensimmäinen osa koski vapaaehtoistoiminnan ja perehdytyksen merkitystä ja toinen osa vertaistuen merkitystä vapaaehtoistoimijoille. Pyrimme kysymyksissä selkeyteen ja avasimme kyselylomakkeessa käyttämiämme käsitteitä. Selkeyden avulla halusimme luoda vastaajalle kiinnostusta vastata kyselyyn.

Kysymyksiä laatiessa tuli tarkoin miettiä myös kysymyksen muodostusta. Kysymyksen tuli olla mahdollisimman selkeitä ja ymmärrettäviä, jotta saisimme juuri vastauksia opinnäytetyömme tutkimuskysymyksiin. Jokaiselle kysymykselle piti siis löytää perustelu tutkimuksen viitekehystä, tutkittavasta ilmiöstä ja jo tiedetystä ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi 2009:75). Jokainen kysymys tuli olla olennainen tutkimuksen kannalta.

Luimme teoriatietoa ja pyrimme luomaan kattavan kuvan Säröperheelle tueksi -projektista ja sen toiminnasta. Tutkimuksessa hyödynsimme myös jonkin verran omia kokemuksiamme ja aikaisempia tutkimuksia. Toimiminen projektissa vapaaehtoisena on antanut meille jonkin verran esiymmärrystä vapaaehtoistoiminnasta.

Vapaaehtoiset voivat itse olla mukana laatimassa haastattelu- tai lomakekysymyksiä (Nylund & Yeung 2005, 22). Näin ollen myös me annamme tutkimukseemme omaa tietoa. Tiedon avulla kysymyksen laadinta kohdentui juuri oikeisiin kohtiin vapaaehtoistoiminnassa. Jos tutkija ystävystyy informanttien kanssa ja he luottavat tutkijaan, he ovat usein myös rehellisiä tutkijalle (Alasuutari 1999, 97). Oma tietämyksemme ja tutkittavien tuttuus saattavat lisätä vastaajien rehellisyyttä ja tutkimuksen luotettavuutta.

Kyselylomakkeemme koostui lyhyestä saateosuudesta ja toiminnanohjaukseen sekä vertaistukeen liittyvistä kysymyksistä. Saatteessa kerroimme, mitä pyrimme kyselyn avulla kartoittamaan ja kerroimme siitä, että kyselyä käytettävän vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen. Saatteessa oli myös lyhyet ohjeet kysymyksiin vastaamiseen.

Kysymykset oli jaettu aihealueittain toiminnanohjaukseen ja vertaisryhmätoimintaan liittyviin kysymyksiin. Kysymykset 1- 11 koskivat toiminnanohjausta ja kysymykset 12- 23 vertaisryhmätoimintaa Säröperheelle tueksi -projektissa. Toiminnanohjaajilta saatua tukea käsitelivät kysymykset 3, 4, 6, 7 ja 8. Vertaisryhmätoiminnasta saatua ja koettua hyötyä kysyimme kysymyksissä 13- 22. Kehitysehdotuksia saimme kysymysten 2, 5, 9, 10, 11 ja 23 avulla. (Kts. Liite 3)

Kysyimme molemmista aihealueista kokemuksia sekä toiveita jatkoa ajatellen. Kehittämisaikatuksia ja toiveita kysyttiin monella eri tavalla. Kysyimme muun muassa mitä vapaaehtoistoimijat haluaisivat käsiteltävän enemmän toiminnanohjaus-tilanteissa sekä sitä, mitä tulevaisuudessa toiminnanohjaukselta ylipäättään toivottiin. Vertaisryhmätoiminnasta kysyimme kokemusten lisäksi sitä, kuinka tärkeää toiminta on vapaaehtoiselle ollut sekä sitä, millaista tukea on saatu vertaisryhmässä. Kysyimme myös tulevaisuuden toiveita ja kehittämisideoita.

7 TUTKIMUSAINEISTON ANALYSOINTI

Aineiston avulla pyritään saamaan tutkimuskysymyksiin vastauksia ja luomaan sen pohjalta teoriaa. Tutkimuksen kohteena on ihmisen elämäntodellisuus, jossa tutkija yrittää ymmärtää tutkittavien kokemuksia ja maailmaa. Tutkija tekee kuvauksen siitä, mitä tutkimusaineistosta on noussut esille tutkittavasta asiasta. (Vilka 2005, 137.)

Kyselyyn vastasi yhteensä puolet kohdejoukosta (5/10). Kun saimme vastaukset, aloitimme vastausten litteroinnin. Litteroinnin avulla muistiinpanot kirjoitetaan puhtaaksi, jotta analysoiminen on mahdollista (Metsämuuronen 2006, 122). Tie-

tokoneella kirjoitimme vastaukset puhtaaksi ja selkeiksi. Jokaisen kysymyksen alle tulivat kysymykseen saadut vastaukset. Litteroinnin avulla pystyimme paremmin analysoimaan vastauksia ja löytämään juuri olennaista tietoa opinnäyttyömme tutkimuskysymyksiin.

Tutkimuksessa analysoidaan vapaaehtoisten kokemuksia ja heidän mielipiteitään. Tulosten avulla kerromme, miten vapaaehtoiset ovat kokeneet vapaaehtoistoiminnan toiminnanohjauksen ja vertaistuen vapaaehtoisten kesken, sekä kuinka vapaaehtoistoimintaa voidaan kehittää paremmaksi?

7.1 Sisällön analyysi

Aineistoa kävimme läpi sisällönanalyysillä. Sisällönanalyysillä tarkoitetaan tutkimusaineiston kuvaamista sanallisesti. Metodien tarkoituksena on etsiä merkityssuhteita ja merkityskokonaisuuksia (Vilka 2005, 140). Kun olimme suorittaneet litteroinnin ja olimme kirjoittaneet puhtaaksi vastaukset, aloitimme litteroidun aineiston analysoinnin.

Seuraavassa vaiheessa redusoimme aineistoa eli teimme aineiston pelkistettyyn muotoon. Redusoiminen tarkoittaa sitä, että tutkimusaineistosta karsitaan tutkimusongelman kannalta epäoleellinen informaatio hävittämättä kuitenkaan tärkeää informaatiota (Vilka 2005, 140). Aineistoa kävimme systemaattisesti läpi ja pyrimme saamaan aineistoa helpommin käsiteltävään muotoon. Kun kävimme vastauksia läpi, teimme yliviivaustuseilla merkintöjä aineistoon. Se helpotti kokonaisuuden tulkintaa.

Vastauksia tiivistimme ja yksinkertaistettimme jonkin verran, jotta niitä oli helpompi tulkita. Sen avulla saimme helpommin vastauksia tutkimuskysymyksiin. Jokaisen lauseen kävimme yksitellen läpi ja litteroidun aineiston marginaaliin kirjoitimme lyhyemmät ja pelkistetyt ilmaukset alkuperäisistä vastauksista. Osa vastauksista oli melko lyhyitä, joten niiden redusoiminen oli mahdotonta. Kun jokainen lause oli redusoitu, aloimme etsiä samankaltaisuuksia ja ryhmityksiä vastauksista. Pyrimme pitämään koko ajan mielessä tutkimuskysymykset, jotta

vastauksista saatiin esille olennaista tietoa tutkimukselle. Aineistoa käytiin huolellisesti läpi, jotta tulkinnat olivat mahdollisimman luotettavia.

7.2 Ylä- ja alaluokkien muodostuminen aineistosta

Kun teimme kyselylomakkeen vapaaehtoisille, olimme jo valmiiksi jaotelleet kysymykset kahteen teemaan: toiminnanohjaukseen ja vertaistukeen. Sen avulla meidän oli helpompi luokitella ja pelkistää vastauksia omaan aihe-alueeseen. Kun redusoidimme vastauksia toiminnanohjaukseen liittyen, käytimme analysoinnissa apuna värillistä yliviivauskynää. Värien avulla pystyimme paremmin erottamaan vertaisryhmätoimintaan liittyvät vastaukset toiminnanohjauksen osuudesta. Värien avulla merkitsimme aineistosta myös samanlaisia vastauksia ja se helpotti ryhmien löytämistä.

Kyselylomakkeen jokaisesta kysymyksestä muodostui yläluokka ja sen alle tulivat alaluokan tiivistetyt vastaukset. Redusoidut vastaukset muodostivat siis yläluokan viereen taulukossa alaluokan. Alaluokka ja yläluokka yhdessä muodostivat yhdistävän luokan. Ryhmittelyn avulla teimme taulukon, johon liitimme yhteen sarakkeeseen kyselylomakkeen kysymykset pelkistetyksi. Toiseen sarakkeeseen laitoimme pelkistetyn vastauksen ja ilmauksen. Pelkistetyt ja tiivistetyt ilmaukset tulivat alaluokkaan. Samaan asiaan liittyvät käsitteet ryhmittelimme aina yhteen alakategoriaan, jonka avulla saimme selkeän kuvan vastauksista. Aineistoa analysoidessa huomasimme, että samoja asioita toistui eri vastauksissa. (Kts. liite 4)

Kaavion avulla pystyimme käsitteellistämään tuloksia paremmin. Yhdistimme siis samansisältöiset kategoriat toisiinsa muodostaen alaluokan, jonka alle tulivat vastauksien pelkistettyjä muotoja. Yläluokan muodostivat kyselylomakkeiden kysymykset. Niiden pohjalta teimme kaikille yhdistävän luokan. Yhdistävät luokat nimesimme; vapaaehtoisten kokemuksia toiminnanohjauksesta ja vapaaehtoisen kokemuksia vertaistuesta. Yhdistävät luokat muodostivat suuremman kokonaisuuden, joiden alta löytyvät ala- ja yläluokat. Yläluokkiin kuuluvat vapaaehtoisten kokemukset perehdytyksestä, toiminnanohjauksesta ja vertaisryhmätoiminnasta. Yläluokiksi muodostuivat myös kehittämissuhteet ja toiveet. (Kts. Liite 4)

8 TULOKSET

Vapaaehtoistoimijat olivat kokeneet perehdytyksen, toiminnanohjauksen ja vertaistuen pääsääntöisesti hyvin positiivisiksi kokemuksiksi. Tässä luvussa kerromme Säröperheelle tueksi – projektin vapaaehtoisten kokemuksia perehdytyksestä, toiminnanohjauksesta ja vertaisryhmätoiminnasta. Jokaisen luvun lopuksi kerromme myös esiin nousseita kehittämissehdotuksia.

8.1 Kokemuksia perehdytyksestä ja toiminnanohjauksesta

Perehdytys koettiin monipuoliseksi ja kattavaksi. Läpikäytyt asiat olivat olennaisia ja oli koettu hyväksi, että esiin tuotiin myös mahdollisesti kohdattavia hankalia asioita. Vapaaehtoisen jaksaminen nousi esille ja se, kuinka omasta jaksamisesta voi huolehtia. Etenkin alkuvaiheessa ja perehdytyksen aikana oma jaksaminen on tärkeää.

Kokemus omasta mahdollisuudesta vaikuttaa vapaaehtoistoimintaa nousi myös tuloksista esille. Perehdytyksen aikana koettiin, että asioihin oli mahdollisuus vaikuttaa ja perehdytysiltoihin oli mukava mennä. Perehdytyksen tiiviyyttä toisaalta keuhuttiin, mutta pidempikin perehdytysjakso olisi ollut toivottava.

Perehdytys oli mielenkiintoista ja monipuolista. Sen aikana käytiin läpi olennaisia asioita ja vapaaehtoisilla oli mahdollisuus vaikuttaa läpikäytäviin asioihin.

Tuotiin asiallisesti esiin myös toiminnan mahd hankalat asiat ja omasta jaksamisesta huolehdittiin.

Tiivis, mutta antoisa. Se olisi voinut olla pidempikin.

Perehdytyksen aikana ilmapiiri koettiin rennoksi ja luontevaksi. Monen oli helppo puhua omista kokemuksistaan ja asioistaan muille. Oma olo koettiin tasavertaiseksi muiden vapaaehtoisten kanssa ja keskustelu oli avointa. Myös oma epävarmuus omasta osaamisesta ja toiveiden täyttämisestä tuotiin esiin. Monelle perehdytykseen tulleelle alku oli aivan uutta ja siihen liittyi pelkoja.

Alkuun (tunsin itseni toiminnanohjauksessa) pieneksi, varautuneeksi ja epävarmaksi (pystynkö täyttämään toiveet)

Toiminnanohjauksessa koettiin, että vastavuoroisuus on toteutunut ja se on ollut tärkeää sekä tarpeellista. Tärkeäksi koettiin, että kaikilla oli mahdollisuus omiin mielipiteisiinsä. Esille nousi oman mielipiteen tärkeys ja yksilöllinen kohtelu.

Vapaaehtoisiltojen ilmapiiri koettiin monessa vastauksessa avoimeksi ja tuttavalliseksi. Lämminhenkisyys, iloisuus ja hauskuus illoissa olivat tärkeitä vapaaehtoistoiminnan ohjauksessa. Avoin keskustelu oli toteutunut pääosin hyvin, mutta vaitiolovelvollisuus koettiin rajoittavana tekijänä. Monista asioista olisi haluttu puhua vertaisilloissa, mutta vaitiolovelvollisuus toi myös pelkoa omien kokemusten jakamiselle.

Vaitiolovelvollisuus on rajoittanut keskustelua, mielestäni perheiden tilanteista olisi pitänyt voida puhua avoimesti, koska olemme vertaisia. Tapaukset olisi voinut rajata ”ringin” ympärille eikä yksittäisen kohteen ympärille.

Vertaisillat koettiin vapaaehtoisten kesken luotettavaksi, jossa olisi hyvä käsitellä tukiperheestä hieman syvällisemmin asioita. Jokainen vapaaehtoinen ”ringin” sisällä on jo vaitiolovelvollinen.

Luotettavuutta vapaaehtoistoimijoiden ryhmän kesken arvioitiin hyväksi. Loppua kohti ryhmän oli koettu hajoavan, sillä kaikilla ei enää ollut tuettavia tai tukisuhteita olivat päättyneet.

(Luotettavuus) alkoi hajota loppua kohti johtuen siitä ettei kaikille riittänyt tuettavia tai tuki jouduttiin lopettamaan kesken

Kaikkia ryhmän jäseniä oli kuitenkin kuunneltu ja rohkaistu puhumaan. Vastauksissa tuli myös esiin, että hiljaisemmat jäävät puheliiden varjoon keskustelutilanteissa.

Itseään ” ei esille tuovat” jäävät varjoon puheliiden seurassa

Perehdytyksessä olisi haluttu kuulla enemmän muista toiminnoista tulevien vapaaehtoisten kokemuksia, tautatietoa perheistä ja esimerkkejä ongelmatilanteista. Hankalissa tilanteissa toivottiin erilaisten toimintamallien esittelyä. Myös monikulttuurisuutta ja siihen liittyen erilaisuuden kohtaamista olisi haluttu käsitellä perehdytystilanteessa.

8.2 Toiminnanohjaajilta saatu tuki

Vapaaehtoistoiminnan ohjauksessa tärkeinä asioina pidettiin vapaaehtoistoimijan omaehtoisuuden ja yksilöllisyyden painottamista sekä mahdollisuutta saada henkilökohtaisesti yhteys ohjaajaan. Myös vertaisten antama tuki koettiin tärkeäksi. Toiminnaohjauksesta hyödyttiin uusien näkökulmien saamisen, ohjaajien tuen, tietojen ja neuvojen lisäksi omien rajojen löytämisenä.

(Pidän tärkeänä) sen painottamista, että jokainen toimii omana itsenään ja omilla ehdoillaan. Jokaisen vapaaehtoisuus perheen kanssa toteutuu eri lailla/ yksilöllisesti. Käytännön asioita on hyvä käydä läpi ja joitain mahdollisia ongelmatilanteita.

Tuloksista kävi ilmi, että etenkin muiden näkemysten kuuleminen on avartanut omaa näkemystä asioihin. Toiminnanohjaajat ovat kohdanneet vapaaehtoiset yksilöllisesti ja olleet mukana lisäämässä vapaaehtoisen jaksamista. Vapaaehtoistoiminnasta nousi esille myös turhautumista, johon toiminnanohjaajat olivat osanneet vastata.

Perehdytys muiden vapaaehtoisten kanssa on antanut paljon. Muiden näkemysten kuuleminen on avartanut omaa asennoitumista. Työntekijöiden antama yksilöllinen ohjaus on ollut arvokasta. Ovat olleet aina tukena ja kertoneet oman kantansa asioihin.

Olen saanut tukea turhautumiseen ja eräänlaiseen ”suorituspakoon”.

Tuloksista nousi kuitenkin myös esille kehittämissuhteita. Toiminnanohjaajien antamaa tukea ja ohjausta toivottiin kehitettävänä kahdenkeskisillä ja syventävillä

keskusteluilla. Myös varahenkilöjärjestelmää toivottiin, jos vapaaehtoinen esimerkiksi sairastuu.

Varahenkilöjärjestelmä olisi hyvä laittaa alulle jos tukihenkilö on estynyt tapaamisesta ”asiakkaan” kanssa, toinen voisi paikata (sairastuminen, ”force major”).

Toiminnanohjauksen kuukausitapaamiset ja niiden lisäksi tapaamiset ohjaajien kesken tarvittaessa tuntuivat sopivalta. Toiveena tapaamisiin esitettiin, että ohjaajia voisi tavata kahden kesken kerran vuodessa. Vastaajat ovat olleet tyytyväisiä, että kuukausitapaamisten lisäksi ohjaajat ovat tavoitettavissa tarvittaessa.

Toiminnanohjauksessa toivottiin käsiteltävän omaa jaksamista, mahdollisia ongelmatilanteita ja käytännön esimerkkejä näistä tilanteista. Asiantuntijaneuvot koettiin tärkeäksi ja omaa turhautumista sekä riittämättömyyden tunnetta haluttiin saada purettua ohjaustilanteissa. Toiveena oli myös hyvien kokemusten jakamista.

Vapaaehtoisen kokemuksia perheestä ja tilanteista perheissä, miten selvitty, mitä opittu. Myös miten eteenpäin. Kaikkea, mikä tulee mieleen/painaa mieltä. Jaetaan myös hyviä kokemuksia!

Tulevaisuudessa toiminnanohjaukselta toivottiin vuositapaamisten lisäksi myös virikkeitä ja etuja perheen kanssa käytettäviksi.

8.3 Vertaisryhmätoiminnan merkitys

Vertaisryhmätoiminnassa tärkeänä pidettiin kokemusten ja tunteiden jakamista sekä yhteenkuuluvaisuuden tunteen kehittymistä. Koettiin, että vertaisillat antoivat mahdollisuuden toisten tapaamiseen ja tietojen jakamiseen. Perheiden kanssa toimimiseen oli saatu vertaisilloissa apua ja kannustusta. Oman tilanteen peilaaminen ja vinkit omaan toimintaan koettiin tärkeäksi. Muiden kokemusten avulla löytää myös samankaltaisia tilanteita, joka lisää yhteenkuuluvuutta.

Voi saada vinkejä omaan toimintaan ja ”peilata” omaa tilannetta muiden tilanteeseen, esim. joitain hankalia tilanteita, apua, kannustusta niiden hoitamiseen/käsittelyyn.

Se (vertaisuus) on tärkeää, on hyvä kuulla, kuinka muut toimivat tiettyissä tilanteissa. Tuettavissa perheissä on aika paljon yhtäläisyyksiä.

Vertaisiltoihin kaivattiin hieman muutoksia. Vertaisiltoihin toivottiin tapaamisia teeman ympärillä sekä sitä, että tapaamisia olisi enemmän ja että mahdollisimman moni pääsisi paikalle. Varahenkilötoimintaa haluttiin kehitettävän yhdessä.

Enemmän tapaamisia, teemoja aiheeksi, viriketoimintaa (tutustumiskäynnit esim. ensi- ja turvakodille, teatteri- iltoja, ruokailua yms.)

(Toivon) että mahdollisimman moni pääsee tapaamisiin, jotta saadaan laajemmin käsiteltyä asioita isommalla porukalla.

Tuloksissa esille nousi myös se, että on hyvin tärkeää että mahdollisimman moni on paikalla vertaistapaamisissa. Muiden vapaaehtoisten läsnäolo lisää kokemusten jakoa ja kiinteyttää ryhmää.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tavoitteena oli tulkita tuloksia juuri vapaaehtoisten näkökulmasta ja muistaa pysytellä tutkijan roolissa. Aineiston tulokset ovat viiden vapaaehtoisen vastauksia heidän näkökulmastaan ja kokemuksistaan. On ollut tärkeää muistaa, että olemme tutkijoita, emmekä ole itse vapaaehtoisen roolissa kun analysoimme vastauksia. Oli myös hyvä muistaa, että vastaukset ovat aina vain osavastauksia ja osatotuuksia (Alasuutari 1999, 278). Vastaukset antavat siis vain sen hetkisen kuvan vapaaehtoisilta ja heidän kokemuksistaan olla mukana vapaaehtoistoiminnassa. Tutkimuksen laadullisuuden vuoksi ei voida myöskään tehdä yleistyksiä, vaan tutkimus kuvaa vain kyseistä vapaaehtoistoimintaa.

Kyselyyn vapaaehtoisten ryhmästä vastasi puolet. Vertaisillassa suoritettuun kyselyyn olisi saattanut tulla enemmän vastauksia, mutta toivoimme, että vastauksia mietittäisiin huolella ja halusimme antaa vastaamiselle aikaa. Kysymyslomakkeet jaettiin ryhmälle kotiin vietäväksi vastauskuoren kera. Koska vertaisillasta puuttui osa vapaaehtoistoimijoista, lähetimme osalle kyselyn postitse. Se loi samalla ris-

kin, että kukaan ei vastaa kyselyyn. Vastaukset antoivat arvokasta ja kokemuksellista tietoa Säröperheelle tueksi - projektille vapaaehtoisten näkökulmasta.

Tutkimuskysymyksiin saimme hyvin vastauksia kyselylomakkeen avulla. Toiminnanohjauksesta oli hyödytty uusien näkökulmien saamisessa ja ohjaajat olivat antaneet tukea ja neuvoja. Yksilöllisyyden ja omaehtoisuuden painottaminen helpotti omien rajojen löytämistä vapaaehtoistoiminnassa. Etenkin alkuun liittyy usein pelkoa omasta riittämättömyydestä, joten alusta saakka vapaaehtoisen tulee saada toimintaan ohjausta. Omien tunteiden käsittelyyn tulisi myös saada ohjausta. Säröperheelle tueksi-projektin vertaistapaamisissa ilmenee siis samoja piirteitä kuin aikaisemman teorian mukaan vertaisryhmätoiminnassa, jossa korostuu itse-tuntemus ja muiden kokemukset. Ohjauksen avulla voidaan kehittää vapaaehtoisen itsetuntemusta ja samalla vapaaehtoisen roolia.

Vertaisryhmätoiminnassa tärkeänä koettiin kokemusten ja tunteiden jakaminen sekä yhteenkuuluvaisuuden tunne. Toisen vapaaehtoistoimijan apu ja kannustus auttoivat eteenpäin. Tulosten kannalta oli tärkeää, että myös hiljaisemmat saavat äänensä kuuluviin. Vaitiolovelvollisuuden nähtiin tuovan myös avoimeen keskusteluun riskejä. Vaitiolovelvollisuus saattaa rikkoa joidenkin kohdalla avoimuutta ja kokemusten jakoa. Vertaisryhmätoimintaa pidetään tärkeänä. Voidaan tehdä johtopäätös, että sen tulisi olla myös avointa kaikkien jäsenten kesken. Jos kävi usein ja säännöllisesti vertaistapaamisissa, koki vapaaehtoinen myös vertaisryhmätoiminnan avoimempänä. Tukihenkilöiden vertaistapaamisessa oli myös koettu samankaltaisuutta. Jos ryhmän koostumus on joka kerta erilainen, tekee se tilanteesta hämmentävän (Lahtinen 2003,69). Jos vaihtuvuus on suurta, se estää yhteisöllisyyttä ja vapaaehtoisten keskinäistä avoimuutta.

Kehittämisehdotuksia annettiin perehdytyksestä, toiminnanohjauksesta sekä vertaisryhmätoiminnasta. Perehdytysjaksosta toivottiin hieman pidempää ja siellä olisi haluttu kuulla enemmän muista toiminnoista tulevien vapaaehtoisten kokemuksia. Myös esimerkit ja toimintamallit hankalista tilanteista kiinnostivat. Monelle vapaaehtoiselle aloittaminen on jännittävää, joten on tärkeää että toiminnasta saa tietoa. Monikulttuurisuus ja sen käsitteleminen perehdytyksessä nousi myös vapaaehtoistoimijoiden toiveena esiin. Monikulttuurisuus voidaan nähdä viime

vuosien aikana lisääntyvänä ilmiönä, joka saattaa myös näkyä vapaaehtoistoiminnassa ja tukisuhteissa.

Toiminnanohjaajilta toivottiin kahdenkeskisiä keskusteluja. Oma jaksaminen nousi esille ja turhautumisen estämiseen kaivattiin lisätietoutta. Vapaaehtoisen ylikuormittuminen tulee havaita jo varhaisessa vaiheessa. Myös virikkeet ja edut perheiden kanssa käytettäviksi sekä varahenkilöjärjestelmän kehittäminen olivat toivelistalla. Alussa olisi hyvä saada esimerkkejä siitä, mitä perheen kanssa voi käytännössä tehdä. Toiminnan ohjaajien kanssa oli helppo puhua asioista. Voidaan tehdä johtopäätös, että hyvälle toiminnan ohjaukselle on juuri ominaista avoimuus ja vastavuoroisuus molemmin puolin. Hyvälle toiminnanohjaukselle on olennaista kuunteleminen, avoimuus, luottamus ja kunnioitus.

Vertaisryhmäiltoihin ehdotettiin tapaamisia erilaisten teemojen ympärillä. Myös toiveet useammasta tapaamisesta ja siitä, että mahdollisimman moni olisi paikalla, nousivat esiin. Ryhmän kiinteyden kannalta olisi tärkeää, että ryhmä pysyy melko samana ja vaihtuvuus olisi vähäistä. Samalla vapaaehtoisten keskinäinen toiminta olisi yhteisöllisempää.

10 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Tässä luvussa käsittelemme tutkimuksen eettisyyteen ja luotettavuuteen vaikuttavia tekijöitä ja pohdintojamme, jotka nousivat tutkimuksen edetessä esiin.

10.1 Tutkimuksen eettisyys

Kun aloimme miettiä omaa opinnäytetyöaihettamme Säröperheelle tueksi - projektin toiminnan aikana, meni rajaukseen hyvin paljon aikaan. Toimimme molemmat vapaaehtoisina perheille, joten koimme eettisesti vääränä, että olisimme alkaneet tutkia esimerkiksi omien tuettavien perheidemme elämää. Perhe olisi saattanut kokea itsensä vain tutkimuskohteeksi. Perhe olisi saattanut myös luulla, että vapaaehtoinen on vain kiinnostunut opinnäytetyöstä eikä perheen elämästä.

Sen vuoksi meidän oli valittava toinen näkökulma opinnäytetyöhömmme. Meillä oli kokemusta vapaaehtoisena toimimisesta, joten koimme sen itsellemme tärkeäksi ja aiheemme rajaantui vapaaehtoisryhmän kokemuksiin.

Henkilösuojakysymys tuli meille vastaan jo tutkimuksen alussa, sillä toiminimme itse projektissa vapaaehtoisina. Sen vuoksi koimme liian haastavaksi tilanteeksi järjestää esimerkiksi haastattelun muille vapaaehtoisille. Tilanteessa moni olisi saattanut kokea meidät vapaaehtoisena emmekä olisi välttämättä saaneet kysymyksiin vastauksia. Meidän oli helpompi pysyä tutkijan roolissa kyselyn avulla. Pidimme erityisen tärkeänä, että jokaisen vastaajan henkilöllisyys pysyy salassa, joten jokainen vastasi nimettömästi. Kyselylomakkeen saateosuudessa pyrimme ilmaisemaan selkeästi sen, että vastaajalla on henkilösuoja sekä sen, mihin tulemme vastauksia käyttämään.

Tutkijan on tutkimusta tehdessä pidettävä mielessä, että tutkimuksessa yleistäminen tehdään aina tulkinnasta eikä tutkimusaineistosta. Tulkinta on aina tutkijan, tutkimusaineiston ja teorian välisen vuoropuhelun tulos. (Vilkkä 2005, 159.) Kun tuloksia analysoidaan, on tutkijalla tilanteessa suuri merkitys. Vaikka on tärkeää, että tehdään mahdollisimman luotettavia tulkintoja, tulee tilanteessa ottaa huomioon eri vuorovaikutustekijät. Meidän molempien opinnäytetyöntekijöiden näkökulmat, tutkimusaineisto ja teoriaosuus muodostavat yhteistä johtopäätöstä ja tulkintaa tuloksista.

10.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimusprosessin luotettavuus tarkoittaa sitä, että vastaako tutkijan käsitteellistäminen ja tutkijan tekemät tulkinnat tutkittavan käsityksiä (Vilkkä 2005, 159). Mietimme tarkkaan, miten liitämme vastaajien alkuperäisiä ilmauksia raporttiin, jotta emme paljastaisi vastaajaa. Pohdimme etenkin sitä, vastaako ilmaus tutkittavaan asiaan ja onko se hyödyllinen ilmaus tutkimuksen kannalta. Laadullista tutkimusta tehdessä on siis perusteltua joka kerta erikseen määrittää, mitä on tekevässä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 67).

Tulosten analysointiin vaikuttavat monet tekijät ja vuorovaikutuksen kentät. Sen vuoksi luotettavuus ja eettisyys kysymyksiä tulee pohtia. Kun arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta, tutkijan tulee arvioida sitä jokaisen tekemänsä valinnan kohdalla. (Vilka 2005, 159.) Jotta voidaan toimia mahdollisimman luotettavasti, tulee jokainen merkintä ja tulkinta osata kuvata.

Tutkimusta tulee arvioida kokonaisuutena (Tuomi 2007, 150). Tähän opinnäytetyöhön olemme myös pyrkineet mahdollisimman tarkkaan kertomaan ja kuvaamaan mitä olemme tehneet. Sen avulla olemme lisänneet tutkimuksen luotettavuutta. Olemme tehneet omasta tulkintaprosessistamme taulukoita ja käyttäneet esimerkkejä, joiden avulla kuvaamme omaa toimintaamme mahdollisimman selkeästi ja tarkasti. Läpinäkyvyyden avulla luotettavuutta voidaan lisätä ja aina tulisi toimia mahdollisimman puolueettomasti (Vilka 2005, 160).

Kaikki ratkaisut ja valinnat tutkimuksen eri vaiheissa on perusteltava ja se luotettavalle uskottavuutta. (Kananen 2010 69). Sen vuoksi olemme kirjanneet hyvin tarkasti opinnäytetyöhömme analyysivaiheen ja sen, mitä olemme eri vaiheissa tehneet. Samalla se lisää myös tutkimuksemme luotettavuutta ja läpinäkyvyyttä.

Opinnäytetyössä tarkoituksenamme oli tutkia vapaaehtoisen roolia, ja toiminnanohjauksen sekä vertaistuen merkitystä vapaaehtoiselle. Oli tärkeää, että saimme kyselyn avulla vastaukset näihin kysymyksiin. Toisaalta meidän oli tutkijoina oltava tarkkana, kuinka me ymmärrämme tiedonantajaa. Vaarana saattaa helposti olla vastausten ylitulkinta ja vääristymä, joka taas estäisi luotettavuutta tutkimuksessa. Alusta saakka teimme tutkittaville selväksi, mitä haluamme saada aikaan opinnäytetyöllämme ja miksi teemme tätä tutkimusta. Tutkittavien suojaan kuuluu lähtökohdissaan se, että tutkijan on selvitettävä osallistujille tutkimuksen tavoitteet, menetelmät ja mahdolliset riskit. (Tuomi 2007, 145.)

Jos tutkija kuuluu tutkittavaan yhteisöön, tulee tutkijan miettiä, millaisia riskejä tutkimusaineiston saamiseen ja sen laatuun liittyy (Vilka 2005, 122). Olemme itse olleet alusta saakka vapaaehtoistoiminnassa mukana, joten samalla olemme suorittaneet havainnointia ja kuuluneet samaan yhteisöön kuin tutkittavat. Laadullisessa tutkimuksessa kuitenkin kulmakiveksi saattaa muodostua tutkijan subjek-

tiivisuus tutkittavaan kohteeseen. Ei siis ole olemassa puhdasta objektiivista tietoa, vaan kaikki tieto on siinä mielessä subjektiivista, että tutkija päättää tutkimusasetelmasta oman ymmärryksen mukaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 20.) Koska olemme toimineet projektissa vapaaehtoisina, saattaa subjektiivisuus korostua. Sen vuoksi meidän oli alusta saakka oltava kriittinen omasta vapaaehtoistoimijan roolista, sillä tutkimus ei voinut perustua vain omalle kokemuspohjalle ja subjektiivisuudelle. Opinnäytetyötä tehdessämme toimimme tutkijan roolissa.

Olemme olleet mukana vapaaehtoisten illoissa ja muissa kokoontumisissa, joka aiheutti pohdintaa, että onko oikein, että olemme vapaaehtoisia ja samalla teemme tutkimusta projektista. Emme kokeneet sitä kuitenkaan esteenä tutkimukselle ja sitä kautta tutkimuksen kohdejoukko oli meille jo tuttu.

Pidimme vastaajien henkilösuoja hyvin tärkeänä ja jokaisen vastaajan henkilöllisyyden tuli pysyä salassa. Sen vuoksi kyselytutkimus toteutettiin kirjeitse, jotta jokainen sai lähettää sen omalla ajallaan ja tuntemattomana takaisin. Näin meille tulevat vastaukset olivat nimettömiä, emmekä nähneet kuka vastasi mitään.

Ennen kyselyn tekoa vapaaehtoisilta kysyttiin suostumus, että he voivat luovuttaa tietoja ja kokemuksiaan opinnäytetyöhömmme. Joku saattoi kokea asian negatiivisena, jonka vuoksi saattoi jättää vastaamatta kyselyyn. Kyselylomake koostuu ainoastaan avoimista kysymyksistä, joka on saattanut myös vähentää vastaajien lukumäärää.

Avointen kysymysten huono puoli on, että niihin jätetään helposti vastaamatta ja että vastaukset ovat ylimalkaisia tai epätarkkoja (Aaltola ym. 2007, 124). Osa vastaajista saattoi siis vastata liian epätarkasti. Avoimiin kysymyksiin vastaaminen on myös työlästä, joka on saattanut vähentää vastaajien lukumäärää. Vastaajista myös osa on saattanut karsiutua, jolloin tutkimus antaa vain tietynlaisia vastauksia. Toisaalta avoimet kysymykset antoivat vastaajille mahdollisuuden ilmaista omia kokemuksiaan ja tuntemuksiaan mahdollisimman avoimesti, sillä kysymyksiä ei ollut määritelty liian tarkkaan. Kuitenkin meidän tuli olla erityisen tarkkoja aineistonanalyysissa, että otimme myös nämä asiat huomioon.

Tutkimuksen luotettavuutta lisää se, että meitä tutkijoita on kaksi. Kahden tutkijan päätyminen samaan lopputulokseen lisää tutkimuksen luotettavuutta (Kananen 2010, 70). Olemme pyrkineet tutustumaan monipuolisesti myös muihin tutkimuksiin ja teorian tietoon, joka lisää myös tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksen yhteydessä saatuja tietoja ei luovuteta ulkopuolisille, eikä tietoja käytetä muuhun kuin luvattuun tarkoitukseen (Tuomi 2007, 146). Aineiston olemme pitäneet huolellisesti vain itsellämme emmekä ole luovuttaneet sitä ulkopuolisille.

Laatimamme kysymykset olivat tutkimustehtävien kannalta kattavia. Kysymyksiä olisi siis voinut vielä karsia ennen lomakkeen jakamista vastaajille. Kysyimme joitakin kysymyksiä eri tavoin kahteen kertaan ja saimme niihin myös samanlaisia vastauksia. Tämä lisäsi mielestämme tutkimuksen luotettavuutta. Luotettavuutta olisi lisännyt se, että vastaajia olisi ollut enemmän. Kohdejoukko oli kuitenkin tähän tutkimukseen oikea, sillä heillä oli eniten kokemusta vapaaehtoistoiminnasta ja vertaisryhmätoiminnasta. Heille oli myös muodostunut kehitysehdotuksia.

11 POHDINTA

Vapaaehtoistoiminnan parissa työskenneltyämme heräsimme pohtimaan vapaaehtoistoiminnan merkitystä sosiaalialalla. Vapaaehtoistoiminta on tärkeä lisäresurssi sosiaalialalle. Kuitenkin tulisi muistaa, että vapaaehtoinen toimii usein ilman alan koulutusta ja tavallisen ihmisen tiedoin ja taidon. Säröperheelle tueksi - projektisakin tuettavien perheiden joukossa saattaa olla haastavia perheitä ja tilanteita. Tällöin vapaaehtoistoimijan apu ei ole riittävää vaan perhe tarvitsee rinnalleen ammattilaisten tarjoamaa tukea. Vapaaehtoistoimijalla ei tulisi koskaan paikata puuttuvaa sosiaalialan ammattilaista. Vapaaehtoistoiminta ei voi kokonaan paikata sosiaalialalla vallitsevaa resurssien puutetta. Myös tutkimuksessamme esiin nousi vapaaehtoistoimijoiden huoli omasta jaksamisesta ja sen ylläpidosta. Vapaaehtoistoimijan jaksamisesta tulee huolehtia, sillä vapaaehtoistoimijalla ei ole samanlaisia valmiuksia kohdata vastoinkäymisiä kuin alan ammattilaisella.

Vapaaehtoistoimintaan mukaan lähtevien motiiveja ja heitä yhdistäviä tekijöitä on tutkittu paljon. Meidän tutkimuksemme koski vapaaehtoistoimijoiden kokemuksia

sekä kehittämisajatuksia. Siitä emme löytäneet montaakaan aikaisempaa tutkimusta. On kuitenkin tärkeää, että vapaaehtoistoimijoiden motiivien lisäksi muistetaan tutkia heidän kokemuksiaan ja tätä kautta saadaan tietoa vapaaehtoistoimijan näkökulmasta. Toiminnan kehittäminen on aina tärkeää. Vapaaehtoistoiminnassa mukana oleva henkilö on paras asiantuntija kertomaan, minkälaisissa asioissa on kehittämisen tarpeita.

Tutkimuksen pätevyyteen vaikuttaa tutkimuskysymysten vastaavuus tutkimukselle asetettujen päämäärien ja tutkimuskohteen kanssa (Vilka 2005, 157). Opinnäytetyössä oli tärkeää, että saimme vastaukset omiin tutkimuskysymyksiimme ja Säröperheelle tueksi- projektin työntekijät saivat kehittämisideoita. Vapaaehtoisen jaksaminen vaikuttaa vapaaehtoisena toimimiseen ja perheen kohtaamiseen. Vapaaehtoistoiminnassa on tärkeää huomioida sekä tuettavan perheen että vapaaehtoistoimijan jaksaminen. Sen vuoksi olisi tärkeää, että jatkossa kiinnitetään huomiota vapaaehtoisen hyvinvointiin. Säännöllisin väliajoin voitaisiin tehdä esimerkiksi kyselyjä jaksamisesta ja siitä, onko kokenut vapaaehtoisen vertaistuen ja toiminnanohjauksen tarpeelliseksi ja hyväksi.

Opinnäytetyöprosessimme kesti melko kauan, sillä aloitimme aiheen suunnittelun jo syksyllä 2009. Alusta saakka olimme mukana Säröperheelle-tueksi projektissa ja teimme tiivistä yhteistyötä toiminnanohjaajien kanssa. Projektin toiminnanohjaajien tuki on ollut korvaamatonta ja yhteistyö on kulkenut koko opinnäytetyöprosessin ajan sujuvana. Toinen meistä vietti yhden syksyn ulkomailla, jonka vuoksi pidimme taukoa tutkimuksen teossa. Koko prosessin suurin haaste oli aiheen rajaus, johon kului aikaa. Hyvän ja tarkan rajauksen jälkeen oli kuitenkin helppo lähteä tekemään tutkimusta.

Meille oli hyvin tärkeää, että saimme kokemuksellista tietoa ensimmäisen vapaaehtoisten ryhmän jäseniltä. Oma tuttuus projektiin helpotti kyselytutkimuksen tekoa, sillä tiesimme mitä toiminta käytännössä on ja mihin vapaaehtoistoiminnassa tulisi kiinnittää huomiota. Toiminnanohjaajien, muiden vapaaehtoisten ja oman opinnäytetyömme ohjaajan avulla saimme aikaan tämän tutkimuksen. Heille olemme hyvin kiitollisia siitä.

Jotta vapaaehtoistoimija jaksaa tulevaisuudessa, on tärkeää, että vapaaehtoiselle tarjotaan toimintaan ohjausta ja mahdollisuutta olla mukana vertaisryhmätoiminnassa. Ilman toiminnanohjausta ja omien kokemusten jakamista, ei vapaaehtoinen jaksa toimia tukisuhteessa. Kun vapaaehtoinen jaksaa ja voi hyvin, hän jaksaa myös tarjota omaa apuaan ja tukeaan sitä tarvitsevalle perheelle. Säännöllisen arvioinnin avulla voidaan parhaiten ennaltaehkäistä vapaaehtoisen ylikuormitusta ja lisätä vapaaehtoistoimijan hyvinvointia. Samalla voidaan taata toiminnan jatkuvuus.

Aluksi koimme arveluttavana toteuttaa kyselytutkimus vapaaehtoisten ryhmälle, jossa olemme olleet mukana. Mutta etenkin jatkon ja kehityksen kannalta on ollut tärkeää, että teimme ensimmäiselle vapaaehtoisten ryhmälle kyselytutkimuksen. Säröperheelle tueksi - projektin hyödyn kannalta oli siis tärkeää, että tutkimus tehtiin juuri kyseiselle kohdejoukolle. Projektityöntekijät korostivat myös ensimmäisen vapaaehtoistenryhmäläisten kokemusten tärkeyttä.

Kyselytutkimukseen päädyimme pohdittuamme asiaa toiminnanohjaajien kanssa. Mahdollisiin haastatteluihin oli toiminnanohjaajien puolelta kysytty vapaaehtoistoimijoilta lupaa alkuhaastatteluiden yhteydessä. Vastaanotto haastattelututkimuksen tekoon oli kuitenkin nihkeä. Luvat annettiin, mutta vapaaehtoistoimijoiden ryhmä toi esiin, ettei se ollut mieluisin mahdollinen tapa vastata kyselyyn. Koska olimme mukana toiminnassa samassa ryhmässä, jota myöhemmin aloimme tutkia, oli myös eettinen ristiriita hypätä vertaisen roolista tutkijan rooliin ja haastatella vapaaehtoistoimijoita kasvokkain.

Kyselylomakkeella tehty kysely onnistui hyvin. Kyselylomakkeen sisältö oli meille alusta asti selvä. Meillä oli ajatus siitä, millaista on toimia vapaaehtoisena tässä projektissa ja toiminnanohjaajille oli selvää, mitä he haluavat selvittää tutkimuksemme avulla. Kysymysten asetteluun ja laatimiseen meni kuitenkin paljon aikaa ja sitä pohdittiin pitkään. Kyselylomakkeet lähetettiin postissa niille vapaaehtoistoimijoille, jotka olivat antaneet siihen luvan aikaisemmin. Osa kyselyistä palautui projektin toimistolle ja toiset toivat ne meille vertaisryhmätapaamisessa. Parin viikon sisällä olimme saaneet vastaukset niiltä, jotka tutkimukseen halusivat osallistua.

Lomakkeesta keskusteltiin ryhmätapaamisessa. Kerroimme siellä miksi tutkimusta tehdään ja sen, että kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista. Kerroimme myös että olemme avoimia kysymyksille, joita lomake herättää. Kyselylomakkeen avulla suoritettu haastattelu oli mielestämme avoin ja vuorovaikutuksellinen tilanne huolimatta siitä, ettemme keskustelleet haastattelun sisällöstä kasvokkain. Se antoi vastaajille heidän tarvitsemansa tilan ja anonyymiyden.

Tutkijan roolissa pysyminen oli meille aika ajoin haastavaa. Koska olimme tottuneet keskustelemaan ryhmätapaamisissa avoimesti ja tasavertaisina ryhmän jäseninä, oli aluksi haastavaa antaa muulle ryhmälle ohjeita ja pyytää heitä uhraamaan aikaa tutkimuksemme parissa. Myös tutkimusaineiston analysointivaiheessa jouduimme muistuttamaan toisiamme siitä, ettemme voi tehdä johtopäätöksiä sen perusteella mitä tiedämme etukäteen ryhmästä, vaan kaiken on perustuttava siihen, mitä lomakkeissa lukee. Joskus analysointi tuntui myös jäävän pinnallisemmaksi kuin mitä se olisi voinut olla, sillä pyrimme niin kovasti olemaan ulkopuolisia ja asiasta tietämättömiä. Helpottavaa oli se, että saimme tukea ja palautetta koko ajan toisiltamme. Jaoimme samoja kokemuksia niin vapaaehtoisuudesta kuin tutkijan roolissa olemisesta ja saimme toisiltamme palautetta läpi koko prosessin.

Parityöskentelymme on ollut kaiken kaikkiaan helppoa. Olemme opiskelleet samassa ryhmässä, olleet mukana Säröperheelle tueksi – projektissa ja mielenkiinnon kohteemme ovat samanlaiset. Tunnumme toisemme hyvin, mutta toki erilaisuus ja erilaiset tavat tehdä työtä hankaloittivat joskus etenemistä. Kun toinen oli parhaimmillaan, toisen usko opinnäytetyöhön lopahti ja toisinpäin. Toisiamme kannustamalla ja jakamalla työtä pääsimme kuitenkin aina eteenpäin. Jaoimme työtä alusta saakka.

Koska opintomme eivät ole olleet aivan samassa aikataulussa ja koska teemme kumpikin vuorotyötä, emme voineet tehdä opinnäytetyötä joka päivä yhdessä. Toinen meistä suoritti myös osan opinnoistaan ulkomailla opinnäytetyö prosessin aikana. Jaoimme työtä mielenkiinnon ja osaamisalueidemme mukaan ja lisäksi tapasimme päivittämään tilannetta ja lukemaan toistemme tekstejä parin viikon

välein. Kumpikin on kokenut tekevänsä yhtä paljon työtä ja tämä ratkaisu oli meille paras työn toteutuksen kannalta.

Tutkimuksemme osoittaa, että kehittämistarpeita projektin vapaaehtoistoiminnassa on havaittu ja kehittämisideoita vapaaehtoisilta löytyy. Kokemukset projektissa ovat olleet hyvin positiivisia ja perehdytys, toiminnanohjaus sekä vertaisryhmätoiminta kuulostaa olevan hyvä pohja tämänkaltaiselle vapaaehtoistoiminnalle. Tutkimuksessa ei tullut esiin, että jokin näistä olisi turhaa tai hyödytöntä. Kaikki vastaajat ovat saaneet erilaisista toiminnoista apua, kannustusta ja tukea toimintaansa. Nämä ovat vapaaehtoisen jaksamista helpottavia tekijöitä.

Kuulluksi tuleminen ja kehitysideoiden antaminen on varmasti ollut vastaajille mieleistä ja heidän toiveidensa perusteella projektia voidaan kehittää edelleen. Projektin kehittäminen on tärkeää ja jatkon kannalta kaikki parannukset auttavat vapaaehtoistoimijoiden jaksamisessa. Näin luodaan toiminnan pysyvyyttä ja lisäävät mielenkiintoa vapaaehtoistoimintaa kohtaan. Tutkimustuloksiamme ei voida yleistää, sillä kyse on hyvin pienestä tutkitusta joukosta. Työmme avulla projektia voidaan kuitenkin kehittää vapaaehtoisten toiveiden ja tarpeiden mukaiseksi ja siitä hyötyvät niin toiminnanohjaajat kuin vapaaehtoistoimijatkin. Koemme, että työllämme on ollut tarkoitus ja olemme iloisia siitä, että tiedämme siitä olevan hyötyä jatkossa. Työelämälähtöisyys olikin meille alusta saakka tärkeä kriteeri opinnäytetyöprosessiin lähtiessämme.

Säröperheelle tueksi – projektissa on tehty toinenkin opinnäytetyö. Opinnäytetyössä tutkittiin Säröperheelle tueksi – projektiin osallistuneiden vanhempien kokemuksia vapaaehtoistoiminnasta. Siinä tutkittiin vapaaehtoisilta saatua sosiaalista tukea ja kysyttiin vanhemmilta, miten vapaaehtoinen on rikastuttanut heidän elämäänsä. Lisäksi selvitettiin, minkälaisia kehittämistarpeita he näkevät projektin vapaaehtoistoiminnassa. Myös lähetävien tahojen, eli tahojen joista perheet ohjautuvat projektin piiriin, kokemuksia ja kehittämisideoita tullaan tutkimaan. Jatkotutkimusaiheena projektissa voitaisiin esimerkiksi tutkia uusien perehdytettävien vapaaehtoisten kokemuksia ja mietteitä. Sen jälkeen voitaisiin nähdä, millaista kehitystä on tapahtunut tutkimamme ensimmäisen perehdytyksen saaneen ryhmän jälkeen. Olisi myös mielenkiintoista kuulla, miten toiminnassa mukana olevien

perheiden lapset kuvailevat muutamien vuosien päästä kokemuksia, joita ovat saaneet vapaaehtoistoimijan kanssa kokea. Koska kehittämisen tarvetta on aina, erilaisille jatkotutkimuksille löytyy projektista varmasti monia aiheita. Tärkeää toimintaa on mukavaa olla kehittämässä eteenpäin.

LÄHTEET

Alasuutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus. 3.uudistettu painos. Tampere: yliopistopaino

Areena. 2008. Kohtaamisia vapaaehtoistoiminnassa. Kansalaisareena- aikakauslehti [viitattu 15.3.2011]. Saatavissa:
<http://www.kansalaisareena.fi/kansalaisareena-aikakauslehti-0108.pdf>

Eskola, A. & Kurki, L. 2001. Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino.

Euramaa, K-I. 2001. Ryhmätoiminta lapsiperhe-projektin perhetyössä: Kokemuksia ja näkemyksiä vertaistuesta. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto.

Harju, A. 2003. Yhteisellä asialla – kansalaistoiminta ja sen haasteet. Kansanvalistusseura.

Harju, U-M., Niemelä, P., Ripatti, J., Siivonen, T. & Särkelä, R. 2001. Vapaaehtoistoiminta seurakunnassa ja järjestöissä. Helsinki: Edita Oyj.

Heikkilä, T. 2004. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Holm, J.Huuskonen, P. Jyrkämä, O. Karnell, S. Lainio. A. Lehtinen, I. Myllymaa, T & Vahtivaara, J-M. 2010. Vertaistoiminta kannattaa. Anjalankoski: SOLVER palvelut Oy.

Hämäläinen, J. 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopio: Kuopion yliopiston painatuskeskus.

Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja – sarja. Tampere: Yliopistopaino Oy

Kansalaisareena ry. 2011 [Viitattu 25.3.2011]. Saatavissa:

<http://www.kansalaisareena.fi/index.php?sivu=EUvapaaehtoisvuosi2011>

Korhonen, A. 2005. Lastensuojelun tukihenkilön käsikirja. Erityishuoltojärjestöjen liitto ehjä Ry. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Lahtela, M. 2008. ” Voiko vapaaehtoisporaasta kasvaa sika?” Yhteistyöstä voimaa ammatilliseen vapaaehtoistoimintaan kehittämiseen. Opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Lahtinen, P. 2003. Ihminen on tärkein instrumentti. Työnohjaus vapaaehtoisessa tukihenkilötyössä. Suomen mielenterveysseura Oy.

Laine, K. 2005. Minä, me ja muut: sosiaalisessa verkossa. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Laitinen, M & Pohjola, A (toim.) 2003. Sosiaaliset vaihtuvat suhteet. Jyväskylä: PS-kustannus.

Launonen, L. & Puolimatka, T. 1999. Sosiaalipedagogiikan ihmiskäsitykset ja etiikka. Kuopio: Kuopion yliopisto.

Lehtinen, S-T.1997 Vapaaehtoistoiminta-kasvava voimavara. Tampere: Mainosmakasiini.

Mannerheimin lastensuojeluliiton Varsinais-Suomen piiri. 2009. ”Vauva vaan muuttaa sitä arkee..”.Vauva-perhe-hanke 2005- 2009. Turku: Perhetalo Heideken.

Metsämuuronen, J. 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino.

Mykkänen-Hänninen R. 2007. Vapaaehtoisen rajapinnoilla. Helsinki: Yliopistopaino.

Mönkkönen, K., Nurro, M. & Väisänen R. 1999. Sosiaalipedagogiikan käytännön

sovelluksia. Kuopio: Kuopion yliopiston painatuskeskus.

Nylynd, M & Yeung, B. 2005. Vapaaehtoistoiminta: anti, arvot ja osallisuus. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Porkka S-T. 2009. Työnohjaamisen taito. Oppikirja vapaaehtoistyön työnohjaajalle. SMS- Tuotanto Oy

Pietilä-Hella, R. 2010. Tuntemattomista vertaistuttaviksi. Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Päijät-Hämeen ja Itä- Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus. 2010. Verson toimintasuunnitelma [viitattu 10.8.2010] Saatavissa:
http://verso.palmenia.helsinki.fi/tietoa_versosta.asp

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry. 2005. Vapaaehtoistoiminnan koulutusaineisto.

Siisiäinen, M., Kinnunen, P. & Hietanen, E. 2000. The third sector in Finland. Helsinki: Hakapaino.

Säröperhe-projekti. 2011 [Viitattu 25.3.2011]. Saatavissa:
<http://www.lahdenensijaturvakoti.fi/saroperhe.php>

Tammisto, M & Lahtinen, S. 1994. Antakaa minulle ihminen! Ystäväpalvelusta vapaaehtoistyön tukikohdaksi. Jyväskylä: Gummerus Oy.

Taitto, A. 2002. Huomaa lapsi; päihdeongelma perheessä. Helsinki: Lastenkeskus

Tuomi, J. 2007. Tutki ja lue. Johdatus tieteellisen tekstin ymmärtämiseen. Jyväskylä: Tammi

Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi

Utti, E. 2009. Vapaaehtoistyöntekijöiden sitoutuminen lastensuojelun tukihenkilötoimintaan. Helsinki: Erityishuoltojärjestöjen liitto Ehjä ry.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

LIITTEET

LIITE 1: ASIAKASPOLKU

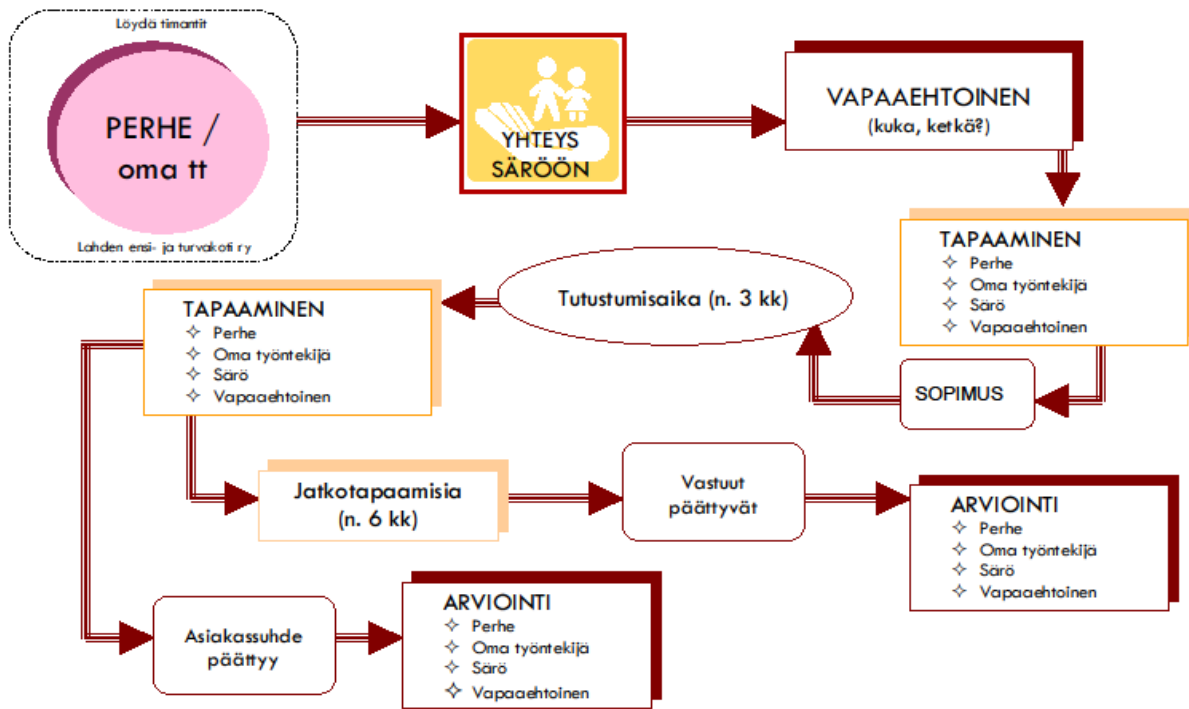
LIITE 2: AIKATAULU

LIITE 3: KYSELYLOMAKE

LIITE 4: AINEISTON ANALYSOINNIN VAIHEITA

LIITE 1

ASIAKASPOLKU

Aikataulu

- **Syksy 2009:** opinnäytetyön aihe syntyy
- **Kevät 2010:** aiheen rajaus, opinnäytetyöhön ilmoittautuminen, teoriapohjan etsiminen
- **Kesä 2010:** suunnitelman kirjoittaminen
- **26.8.2010:** suunnitelmaseminaari
- **Syksy 2010:** kyselylomakkeen teko
- **7.10.2010:** lomakkeet postiin
- **27.10.2010:** kyselylomakkeet takaisin
- **Joulu 2010:** tutkimusaineistoon perehtyminen
- **Tammi- Helmikuu 2011:** tutkimusaineiston analysointi, teoriapohjan etsiminen ja rajaaminen
- **Maalis- Huhtikuu 2011:** opinnäytetyön kirjoitustyötä
- **11.5.2011:** julkaisuseminaari

KYSELYLOMAKE

Kyselylomake Säröperheelle tueksi -projektin vapaaehtoisille toimijoille

Pyrimme (Niina Kumpulainen ja Anniina Lampinen, sosionomi-opiskelijat LAMK:sta) kyselyn avulla kartoittamaan toiminnanohjaukseen ja vertaistukeen liittyviä kokemuksia, sekä saamaan tietoa siitä, miten toimintaa projektin vapaaehtoisten hyväksi voitaisiin kehittää. Kysymykset ovat avoimia kysymyksiä joihin voitte vastata oman näkemyksenne mukaan. Jos vastaustila loppuu kesken, voitte jatkaa vastaustanne paperin toiselle puolelle. Merkitkää eteen kysymyksen numero, johon olette vastaamassa. Vastauksia tulemme käyttämään opinnäytetyöhöme.

TOIMINNANOHJAUS: *(Perehdytysillat ja projektityöntekijöiden sinulle antama yksilöllinen ohjaus)*

1. Millaisen koet perehdytyksen olleen?

2. Mitä asioita olisit halunnut käsiteltävän enemmän perehdytyksessä?

3. Mitä asioita pidät tärkeänä vapaaehtoistoiminnan ohjauksessa?

4. Miten olet hyötynyt toiminnanohjauksesta?

5. Miten toiminnanohjaajat voisivat kehittää antamaansa ohjausta ja tukea?

6. Millaiseksi olet tuntenut olosi toiminnanohjauksessa?

7. Oletko voinut avoimesti puhua sinulle tärkeistä asioista toimintaan liittyen?

8. Millaiseksi koet vastavuoroisuuden ohjaustilanteissa?

9. Kuinka usein toivoisit saavasi toiminnanohjausta ja tapaavasi ohjaajia?

10. Millaisia asioita toivoisit käsiteltävän toiminnanohjaustilanteissa?

11. Mitä toivot tulevaisuudessa toiminnanohjaukselta?

VERTAISTUKI: (vapaaehtoisillat, joissa mukana ovat kaikki vapaaehtoistoimijat)

12. Miten usein olet käynyt vapaaehtoisilloissa?

13. Mitä asioita pidät tärkeinä vertaistuessa?

14. Millaiseksi koet vertaistuen merkityksen vapaaehtoistoiminnan (perheiden kanssa toimimisen) kannalta?

15. Kuinka tärkeäksi koet vertaistuen Säröperheelle tueksi –projektin vapaaehtoistoiminnassa?

16. Jos et ole kokenut vertaistukea tärkeäksi osaksi vapaaehtoistoimintaa, niin minkä vuoksi?

17. Millaista tukea olet kokenut saavasi muilta vapaaehtoisilta?

18. Millaiseksi olet kokenut vapaaehtoisiltojen ilmapiirin?

19. Oletko voinut keskustella vapaaehtoisilloissa avoimesti? Jos et, mikä avoimuuden on estänyt?

21. Onko vapaaehtoistoimijoiden ryhmä ollut mielestäsi luotettava? Jos ei, niin miksi?

22. Kuunnellaanko ryhmän kesken kaikkia ryhmäläisiä? Jos ei, niin mikä siihen voisi olla syynä?

23. Mitä toivot tulevaisuudessa vertaistuelta ja miten kehittäisit sitä paremmaksi?

KIITOS AJASTASI!

LIITE 4

ALALUOKKA

Tiivis, antoisa, kattava,
Vaikuttamisen mahdol-
lisuus, hankalien asioiden
Käsittely, jaksamisesta
huolehtiminen, avointa,
rentoa, tasavertaista, vasta-
vuoroinen

Aiemmat kokemukset, tausta-
tiedot, toimintamalleja, erilaisuuden
kohtaaminen, esimerkkejä ongelma-
tilanteisiin

Yksilöllisyyden huomiointi, oma-
ehtoisuus, ongelmatilanteiden
käsittely, yhteys
ohjaajaan helposti

Neuvot, tuki, kannustus, uudet näkö-
kulmat, omat rahat löytyvät

Kahdenkeskisiä tapaamisia, syven-
täviä keskusteluja, varahenkilö-
Järjestelmä

Tarvittaessa sekä väh. 1 x kk,
1x vuodessa tapaaminen ohjaajan ja
vapaaehtoisen kesken

Käsitellään omaa jaksamista, mahd.
ongelmia, tunteita, esimerkkejä, neuvoja,
virikkeitä ja etuja, 1x vuodessa ohjaajan
tapaamista

YLÄLUOKKA

Millaiseksi perehdytys koettu

Mitä haluttu käsiteltävän enemmän

Mitä pidetty tärkeänä

Miten hyödytty

Kehitysideoita

Kuinka usein ohjausta ja tapaamisia toivottu

Mitä toivotaan jatkossa

YHDISTÄVÄ LUOKKA

VAPAAEHTOISTEN KOKEMUKSIA
TOIMINNANOHJAUksesta

ALALUOKKA

Kokemusten jako, yhteenkuuluvaisuuden tunne

Tarpeellinen, tärkeä, saatu apua, kannustusta, vinkkejä, kuulumisten vaihto tärkeää, avointa, lämminhenkistä, rentoa, vapautunut tunnelma, luotettavaa, kuullaan ja rohkaistaan puhumaan

Vahvistusta omalle toiminnalle, erilaisuuden hyväksyminen, uudet näkökulmat, vertaisuus, ei tukea vaan kannustusta

Koettu avointa keskustelua, vaitiolovelvollisuus rajoittaa, hiljaisemmat jäävät varjoon

Vinkkejä jaksamiseen, teemailtoja, moni tulisi paikalle, viriketoiminta, varahenkilöjärjestelmä, enemmän tapaamiskertoja

YLÄLUOKKA

Tärkeät asiat vertaistuksessa

Millaiseksi koettu

Tuen saanti

Avoin keskustelu

Toiveet ja kehitysideat

YHDISTÄVÄ LUOKKA

**VAPAAEHTOISTEN KOKEMUKSIA
VERTAISTUESTA**